

Forest Department

বালিজন সন্মিলিত যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি
(জে এফ এম চি)

ডিগবৈ বন সংমণ্ডল

ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা

(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ লৈ)

বালিজন সন্মিলিত যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত

সহায়কাৰী

অসম বন বিভাগ

আৰু

ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কম্পেল', COMPELO)

[আই আই ই (IIE), আৰ জি ভি এন (RGVN) আৰু চি এম এল (CML)]

জুলাই, ২০১৭

অসম বন বিভাগৰ কাৰ্য্যকৰণ
[Signature]

Divisional Forest Officer
Digboi Division, Digboi
Tinsukia, Assam

<p>প্রকল্পটোৰ সম্পৰ্কে</p>	<p>অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰভেচন)ৰ (এ পি এফ বি চি) উদ্দেশ্য হৈছে— নিৰ্দিষ্ট এলেকাৰ বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সম্প্ৰদায়সমূহৰ অংশগ্ৰহণ আৰু বনজ আৰু বনজবহিৰ্ভূত স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ জীৱিকা সুনিশ্চিত কৰিবলৈ বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ লগতে বহুমুখী সুসংহত পৰিকল্পনাৰ দ্বাৰা অসমত স্থিতিশীল বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু পৰিচালনাৰ ব্যৱস্থা কৰা। প্ৰকল্পটোৰ লক্ষ্য হৈছে— 'বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সম্প্ৰদায়সমূহৰ সহযোগত তেওঁলোকৰ জীৱিকা আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ সংৰক্ষণ আৰু স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে বনাঞ্চল সংৰক্ষণ আৰু পৰিবেশতন্ত্ৰক পুনৰুদ্ধাৰ কৰা।'</p> <p>উপৰ্যুক্ত প্ৰকল্পলৈ বিত্তীয় সাহায্য আগবঢ়াইছে এজেণ্ট ফ্ৰান্স ডি ডেভেলপমেণ্ট (এফ ডি) অৰ্থাৎ ফ্ৰেঞ্চ ডেভেলপমেণ্ট এজেণ্টি। অসম চৰকাৰেও সহযোগী হিচাপে আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়াইছে। প্ৰকল্পটোৰ পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, পৰ্যবেক্ষণ, সমন্বয় আৰু ব্যৱস্থাপনাসহ সকলো কামৰ দায়িত্বত আছে আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰভেচন ছোচাইটি।</p>
<p>ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়ন</p>	<p>বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তাভিত্তিক মূল্য সংযোজনৰ জৰিয়তে জীৱিকাৰ কাম-কাজ উন্নত কৰিবলৈ প্ৰকল্পটোত উদ্যোগমূলক বিকাশ, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ জৰিয়তে মূল্য সংযোজন আৰু বিপণনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে বনজ সম্পদ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা হেঁচাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এনে পদক্ষেপ জৰুৰী হৈ পৰিছে। বজাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বৰ্তমানে উপলব্ধ বনজ আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাসমূহত মূল্য সংযোজনৰ উপায় উদ্ভাৱন কৰাটো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। তদুপৰি, বনাঞ্চলভিত্তিক জীৱিকাৰ বাহিৰে জীৱিকাৰ অন্য পথ বিচাৰি উলিওৱা আৰু দক্ষতা বিকাশ পদক্ষেপৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সক্ষমতা বৃদ্ধি কৰাও দৰকাৰ।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ অধীনত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়নৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণৰ বাবে ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব এণ্টাৰপ্ৰিনিয়ৰশ্বিপ, আই আই ই), গুৱাহাটী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি (আৰ জি ভি এন) আৰু 'চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ'ফাইনেস এণ্ড লাইভলিহুড' (চি এম এল)ক লৈ এখন সমিতি গঠন কৰা হৈছে। এই সমিতিখনৰ নাম দিয়া হৈছে— ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেল্পিং লাইভলিহুড অপচুৰ্ণিটিজ)' চমুকৈ কম্পেল'।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ নিৰ্দেশনা মতে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে 'গাঁও আৰু বন বিভাগৰ বিভিন্ন অভিযান আৰু বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সদস্যক জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা আৰু স্থিতিশীল বন ব্যৱস্থাপনাক এক প্ৰসাৰিত লক্ষ্য হিচাপে গণ্য কৰা।' বন উন্নয়ন আৰু জীৱিকা উন্নয়ন উভয় লক্ষ্যকে এই প্ৰকল্পত সামৰি লোৱা হৈছে।</p>
<p>বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা</p>	<p>অসমৰ তিনিচুকীয়া জিলাত অৱস্থিত বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা এই নথিত প্ৰকাশ কৰা হৈছে। এই বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি ডিগবৈ বন সংমণ্ডলৰ অধীনস্থ ডিগবৈ বন আঞ্চলিকত অৱস্থিত।</p> <p>বৰ্তমান ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সম্প্ৰদায়ৰ পুৰুষ আৰু মহিলাসহ সকলো সদস্যৰ অংশগ্ৰহণৰ জৰিয়তে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। ২০১৬ চনৰ জুন মাহত গুৱাহাটীৰ চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ'ফাইনেস এণ্ড লাইভলিহুডৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ মূল্যায়ণৰ ফল হিচাপেই এই নথি প্ৰস্তুত হৈছে। প্ৰকল্প নিৰ্দেশিকাৰ ভিত্তিত চি এম এলৰ দ্বাৰা ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা যুগুতোৱা হৈছে। ৪ নৱেম্বৰ, ২০১৬ তাৰিখে গৃহীত কৰাৰ বাবে এই নথি আলোচনা কৰি চূড়ান্ত কৰা হৈছে।</p>

২। গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক বিৱৰণ

<p>অৱস্থিতি</p>	<p>বালিজন, কেন্দুগুড়ি আৰু নিউ কলনি নামৰ তিনিখন গাঁৱকলৈ বালিজন সম্মিলিত জে এফ এম চি গঠন কৰা হৈছে। এই জে এফ এমে চি ডিগবৈ বন সংমণ্ডলৰ পৰা ৮ কিলোমিটাৰ নিলগত অৱস্থিত। উক্ত জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত এলেকাটো অসম-অৰুণাচল সীমান্তৰ ওচৰত অৱস্থিত।</p> <p>পৰিশিষ্ট-১-ত গাঁৱৰ মানচিত্ৰ দিয়া হৈছে।</p>																				
<p>মূল তথ্য</p>	<p>জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। বালিজন সম্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ মূল তথ্য তলত দিয়া হ'ল।</p> <p style="text-align: center;">তালিকা-১ :</p> <table border="1" data-bbox="525 736 1391 1644"> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ নাম</td> <td>বালিজন</td> </tr> <tr> <td>জিলা</td> <td>তিনিচুকীয়া</td> </tr> <tr> <td>বন সংমণ্ডল</td> <td>ডিগবৈ</td> </tr> <tr> <td>বন আঞ্চলিক</td> <td>ডিগবৈ</td> </tr> <tr> <td>জে এফ এম চি গঠনৰ বছৰ</td> <td>২০১৫-১৬</td> </tr> <tr> <td>ধাৰ্য কৰা বনাঞ্চল এলেকা</td> <td>২০ হেক্টৰ</td> </tr> <tr> <td>মুঠ পৰিয়াল</td> <td>১১৬</td> </tr> <tr> <td>জে এফ এম চি গাঁৱৰ সংখ্যা</td> <td>৩খন (বালিজন, কেন্দুগুৰি, নিউ ক'লনী)</td> </tr> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা</td> <td>পূব : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) পশ্চিম : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) উত্তৰ : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) দক্ষিণ : লক্ষীপথাৰ</td> </tr> <tr> <td>লাট কাৰ্যালয়ৰ নাম</td> <td>খেৰজন</td> </tr> </table> <p>উৎস : জে এফ এম চিৰ নথি আৰু ২০১৬ৰ জুন মাহত পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা</p> <p>অতিৰিক্ত বিতং তথ্য নথি-১ৰ তালিকা-১-ত (পৰিশিষ্টত দিয়া হৈছে) দিয়া হৈছে।</p> <p>সূত্ৰ : জে এফ এম চি-ৰ নথি আৰু ২০১৬ চনৰ জুন মাহত পি আৰ এ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা।</p> <p>অতিৰিক্ত বিতং তথ্য নথি-১ৰ তালিকাত-১ত (পৰিশিষ্টত দিয়া হৈছে) দিয়া হৈছে।</p>	জে এফ এম চিৰ নাম	বালিজন	জিলা	তিনিচুকীয়া	বন সংমণ্ডল	ডিগবৈ	বন আঞ্চলিক	ডিগবৈ	জে এফ এম চি গঠনৰ বছৰ	২০১৫-১৬	ধাৰ্য কৰা বনাঞ্চল এলেকা	২০ হেক্টৰ	মুঠ পৰিয়াল	১১৬	জে এফ এম চি গাঁৱৰ সংখ্যা	৩খন (বালিজন, কেন্দুগুৰি, নিউ ক'লনী)	জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	পূব : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) পশ্চিম : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) উত্তৰ : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) দক্ষিণ : লক্ষীপথাৰ	লাট কাৰ্যালয়ৰ নাম	খেৰজন
জে এফ এম চিৰ নাম	বালিজন																				
জিলা	তিনিচুকীয়া																				
বন সংমণ্ডল	ডিগবৈ																				
বন আঞ্চলিক	ডিগবৈ																				
জে এফ এম চি গঠনৰ বছৰ	২০১৫-১৬																				
ধাৰ্য কৰা বনাঞ্চল এলেকা	২০ হেক্টৰ																				
মুঠ পৰিয়াল	১১৬																				
জে এফ এম চি গাঁৱৰ সংখ্যা	৩খন (বালিজন, কেন্দুগুৰি, নিউ ক'লনী)																				
জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	পূব : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) পশ্চিম : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) উত্তৰ : আপাৰ দিহিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল (পশ্চিম ব্লক) দক্ষিণ : লক্ষীপথাৰ																				
লাট কাৰ্যালয়ৰ নাম	খেৰজন																				

<p>কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p>	<p>জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।</p> <p>তালিকা-খ : কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p> <table border="1" data-bbox="517 353 1396 593"> <tr> <td>সভাপতিৰ নাম</td> <td>ধ্ৰুৱজ্যোতি কোঁৱৰ</td> </tr> <tr> <td>সচিবৰ নাম</td> <td>অৰুণ কুমাৰ হাজৰিকা</td> </tr> <tr> <td>কোষাধ্যক্ষৰ নাম</td> <td>প্ৰাগজ্যোতি কোঁৱৰ</td> </tr> <tr> <td>কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td> <td>১০ (পুৰুষ : ৭, মহিলা : ৩)</td> </tr> </table> <p>উৎস : জে এফ এম চিৰ নথি।</p>	সভাপতিৰ নাম	ধ্ৰুৱজ্যোতি কোঁৱৰ	সচিবৰ নাম	অৰুণ কুমাৰ হাজৰিকা	কোষাধ্যক্ষৰ নাম	প্ৰাগজ্যোতি কোঁৱৰ	কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	১০ (পুৰুষ : ৭, মহিলা : ৩)																												
সভাপতিৰ নাম	ধ্ৰুৱজ্যোতি কোঁৱৰ																																				
সচিবৰ নাম	অৰুণ কুমাৰ হাজৰিকা																																				
কোষাধ্যক্ষৰ নাম	প্ৰাগজ্যোতি কোঁৱৰ																																				
কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	১০ (পুৰুষ : ৭, মহিলা : ৩)																																				
<p>পৰিয়াল আৰু জনসংখ্যা গাঁথনি</p>	<p>বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ত মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা ১১৬ আৰু মুঠ জনসংখ্যা ৫৭৬। ১১৬টা পৰিয়ালৰ ভিতৰত ৭০টা পৰিয়াল দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ শ্ৰেণীৰ। জে এফ এম চি-ত আছে ৩খন গাঁও— বালিজান, কেন্দুগুৰি আৰু নিউ ক'লনী। ৯০ শতাংশৰো অধিক পৰিয়াল অ'বিচি সম্প্ৰদায়ৰ। বাকীসকল অনুসূতি জাতি আৰু অনুসূতি জনজাতিৰ। গাঁওবোৰৰ জনবিন্যাস হৈছে— আদিবাসী, অসমীয়া, আহোম, কছাৰী আৰু কলিতা। পৰিয়ালৰ গড় সদস্য সংখ্যা ৫ আৰু লিঙ্গানুপাত হৈছে প্ৰতি ১০০০ পুৰুষৰ বিপৰীতে মহিলাৰ ৯৫২ সংখ্যা।</p> <p>নথি-১ৰ তালিকা-২-ত এই বিষয়ে বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।</p>																																				
<p>শিক্ষা আৰু দক্ষতা বিকাশ</p>	<p>গাঁৱত ১১৬টা পৰিয়াল। মহিলা মুৰব্বী থকা পৰিয়ালৰ সংখ্যা ২। মুঠ জনসংখ্যা ৫৭৬ আৰু ইয়াৰ ২৯৬জন পুৰুষ আৰু ২৮০ গৰাকী মহিলা। অধিকাংশ পৰিয়াল অন্যান্য পিছপৰা সম্প্ৰদায়ৰ, ৪টা পৰিয়াল অনুসূচিত জনজাতিৰ, ১৮টা পৰিয়াল অনুসূচিত জাতিৰ আৰু ৪টা পৰিয়াল সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ।</p> <table border="1" data-bbox="517 1227 1391 1422"> <thead> <tr> <th>বয়স/লিঙ্গ</th> <th>১৪-ৰ তলত</th> <th>১৫-ৰ পৰা ৩০</th> <th>৩১-ৰ পৰা ৪৫</th> <th>৪৬-ৰ পৰা ৬০</th> <th>৬০-ৰ উৰ্বৰত</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পুৰুষ</td> <td>৩৩</td> <td>৯৮</td> <td>৯৫</td> <td>৮৩</td> <td>৬</td> </tr> <tr> <td>মহিলা</td> <td>৪০</td> <td>১০৩</td> <td>৮১</td> <td>৫০</td> <td>৭</td> </tr> </tbody> </table> <p>সূত্ৰ : পি আৰ এ</p> <p>নথি-১-ৰ তালিকা-২-ত এই বিষয়ে বিতং তথ্য দিয়া হৈছে।</p> <p>শিক্ষা আৰু দক্ষতাৰ ক্ষেত্ৰত দেখা গৈছে, ৩১.৫৪ শতাংশৰো অধিক লোক নিৰক্ষৰ। সম্প্ৰদায়ৰ অধিকাংশ সদস্যই স্কুল পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে। আনহাতে তুলনামূলকভাৱে অতি কম সংখ্যক পৰিয়ালৰ সদস্যইহে কলেজ পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰিছে।</p> <p>তালিকা-ঘ : শিক্ষাগত অৰ্হতাৰ বিভাগ</p> <table border="1" data-bbox="517 1751 1391 1946"> <thead> <tr> <th></th> <th>নিৰক্ষৰ</th> <th>৪ৰ্থ শ্ৰেণী লৈকে</th> <th>৭ম-৯ম</th> <th>১০ম-ৰ ১২শ</th> <th>স্নাতক</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পুৰুষ</td> <td>৯৮</td> <td>১৯</td> <td>২৭</td> <td>৩০</td> <td>১২</td> </tr> <tr> <td>মহিলা</td> <td>৯৬</td> <td>১২</td> <td>২১</td> <td>২১</td> <td>৩</td> </tr> </tbody> </table> <p>সূত্ৰ : পি আৰ এ</p>	বয়স/লিঙ্গ	১৪-ৰ তলত	১৫-ৰ পৰা ৩০	৩১-ৰ পৰা ৪৫	৪৬-ৰ পৰা ৬০	৬০-ৰ উৰ্বৰত	পুৰুষ	৩৩	৯৮	৯৫	৮৩	৬	মহিলা	৪০	১০৩	৮১	৫০	৭		নিৰক্ষৰ	৪ৰ্থ শ্ৰেণী লৈকে	৭ম-৯ম	১০ম-ৰ ১২শ	স্নাতক	পুৰুষ	৯৮	১৯	২৭	৩০	১২	মহিলা	৯৬	১২	২১	২১	৩
বয়স/লিঙ্গ	১৪-ৰ তলত	১৫-ৰ পৰা ৩০	৩১-ৰ পৰা ৪৫	৪৬-ৰ পৰা ৬০	৬০-ৰ উৰ্বৰত																																
পুৰুষ	৩৩	৯৮	৯৫	৮৩	৬																																
মহিলা	৪০	১০৩	৮১	৫০	৭																																
	নিৰক্ষৰ	৪ৰ্থ শ্ৰেণী লৈকে	৭ম-৯ম	১০ম-ৰ ১২শ	স্নাতক																																
পুৰুষ	৯৮	১৯	২৭	৩০	১২																																
মহিলা	৯৬	১২	২১	২১	৩																																

	<p>আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক—বিভিন্ন ক্ষেত্ৰতেই সাধাৰণতে দক্ষতা অৰ্জন কৰা হৈছে। জে এফ এম চি এলেকাত দক্ষতা উন্নয়নত অনানুষ্ঠানিক-ৰ অৰ্থ হৈছে পৰম্পৰাগত পদ্ধতি। লোকে নিম্নোক্ত ক্ষেত্ৰসমূহত পৰম্পৰাগত দক্ষতা আহৰণ কৰিছে :</p> <p>ক) হস্ততাঁত খ) মীন পালন গ) পশুপালন ঘ) কৃষি কাম</p> <p>সমগ্ৰ দেশৰ লগতে ৰাজ্যখনতো আনুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়ন কৰ্মসূচী প্ৰসাৰৰ বাবে চৰকাৰে সক্ৰিয় ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। বসতি অঞ্চল বা ইয়াৰ পাশ্বৱৰ্তী অঞ্চলসমূহত এইধৰণৰ কোনো কৰ্মসূচী ৰূপায়ণৰ জৰিয়তে গাঁওবোৰ উপকৃত হোৱা বুলি জানিব পৰা হোৱা নাই।</p>
মাটি	<p>বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ গাঁওসমূহত তিনি প্ৰকাৰৰ মাটি দেখা যায়। যেনে—বালি মিশ্ৰিত মাটি, বালি অহীয়া আৰু বোকা মাটি।</p> <p>ফলত এই ধৰণৰ মাটি শীতকালীন চাউল (বড়ো ধান), সবিয়হ, মটৰ, ঋতুকালীন পাচলি আদি সহ বৰিশস্য খেতিৰ বাবে উপযোগী।</p>
পানী	<p>ভূগৰ্ভস্থ পানীয়েই খোৱাপানীৰ প্ৰধান উৎস। গোটেই বছৰজুৰি উন্নত মানৰ পানী গাঁওবাসীৰ বাবে পৰ্যাপ্ত। প্ৰায় প্ৰতিটো পৰিয়ালৰেই দমকল আৰু কুঁৱা আছে। প্ৰাকৃতিক ক্ষুদ্ৰ জলধাৰাও আছে।</p>
জলবায়ু : উষ্ণতা আৰু বৰষুণ	<p>জুলাই/আগষ্ট মাহত তাপমাত্ৰা সাধাৰণতে সৰ্বোচ্চ (৩৫° চেলছিয়াছ) আৰু ডিচেম্বৰ/জানুৱাৰীত সৰ্বনিম্ন (৭-৮° চেলছিয়াছ)। পুৱাৰ ভাগত আৰ্দ্ৰতা ৯০-৯৫% আৰু বিয়লিৰ ভাগত ৫০-৭০%। এই অঞ্চলৰ জলবায়ু উপ গ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় আৰ্দ্ৰ আৰু গ্ৰীষ্মকালত গৰম আৰু সেমেকা বৈশিষ্ট্য আৰু শীতকালত শীতল আৰু শুষ্ক।</p> <p>বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত প্ৰতিবছৰ বৰষুণৰ পৰিমাণ ২৩০০ৰ পৰা ৩০০০ মিঃমিঃলৈকে। এলেকাত বাৰ্ষিক বৰষুণৰ গড় পৰিমাণ ২৮১৯ মিঃমিঃ। স্বাভাৱিক বৰষুণ (১৯০১-১৯৫০) হৈছে (২৭৬৯.৪ মিঃমিঃ)। দেখা গৈছে বাৰ্ষিককালত (জুন-ছেপ্টেম্বৰ) বাৰ্ষিক গড় বৰষুণৰ পৰিমাণ ৬৪ৰ পৰা ৬৮% আৰু প্ৰাক্ বাৰ্ষিক সময়ত (মাৰ্চ-মে) বাৰ্ষিক গড় বৰষুণৰ পৰিমাণ ২২ৰ পৰা ২৬%।</p>
বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য	<p>স্থানীয় বনাঞ্চলসমূহক সাধাৰণভাৱে গ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় আৰ্দ্ৰ চিৰহৰিৎ বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে। নিকটৱৰ্তী বনাঞ্চলত বিভিন্ন প্ৰজাতিৰ গছগছনিৰে সমৃদ্ধ যেনে লেজাৰপ্তোৰেমিয়া পাৰ্ভিফ্লোৰা (চিডা), ডেলেনিক্স ৰেছিয়া (ৰাধাচূড়া), ক্ৰেছিনিফেৰা (ধূনা-ধূপ), ফিকাছ হিছপিডা (ডিমৰু), কায়েছল্‌পিমা পুলচেৰিমা (কৃষ্ণচূড়া), টেট্ৰামেলেছ মডিফ্লোৰা (ভেলেউ) আৰু টেক্ট'না শ্ৰেণ্ডিছ (চেণ্ডা) আদি। এই বনাঞ্চলত আছে ত্ৰালফেণ্ট এপ্ল, বাঁহ, খেৰ, পশুখাদ্য, ভেৰজ উদ্ভিদ। এই সম্পৰ্কীয় অতিৰিক্ত তথ্য 'বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা'ত দিয়া হৈছে।</p>

<p>ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ</p>	<p>গাঁৱৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ নিম্নোক্ত ধৰণৰ দেখা গৈছে :</p> <p>তালিকা-গ : ভূমি ব্যৱহাৰৰ প্ৰকৃতি</p> <table border="1" data-bbox="517 302 1396 721"> <thead> <tr> <th>ক্রমিক নং</th> <th>ভূমি ব্যৱহাৰৰ প্ৰকৃতি</th> <th>গৰাকী লোকৰ শতাংশ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>১</td> <td>আবাস সংলগ্ন ভূমি</td> <td>১০০%</td> </tr> <tr> <td>২</td> <td>কৃষিভূমি</td> <td>৫৪%</td> </tr> <tr> <td>৩</td> <td>পতিত মাটি</td> <td>১৪%</td> </tr> <tr> <td>৪</td> <td>বনভূমিৰ মাটি</td> <td>উপলব্ধ নহয়</td> </tr> <tr> <td>৫</td> <td>বন্ধকৰ মাটি</td> <td>উপলব্ধ নহয়</td> </tr> <tr> <td>৬</td> <td>আধি খেতিৰ মাটি</td> <td>১০%</td> </tr> <tr> <td>৭</td> <td>অন্যান্য</td> <td>উপলব্ধ নহয়</td> </tr> </tbody> </table> <p>নথি-১-ৰ তালিকা-৪-ত বিতং তথ্য দিয়া হৈছে</p>	ক্রমিক নং	ভূমি ব্যৱহাৰৰ প্ৰকৃতি	গৰাকী লোকৰ শতাংশ	১	আবাস সংলগ্ন ভূমি	১০০%	২	কৃষিভূমি	৫৪%	৩	পতিত মাটি	১৪%	৪	বনভূমিৰ মাটি	উপলব্ধ নহয়	৫	বন্ধকৰ মাটি	উপলব্ধ নহয়	৬	আধি খেতিৰ মাটি	১০%	৭	অন্যান্য	উপলব্ধ নহয়
ক্রমিক নং	ভূমি ব্যৱহাৰৰ প্ৰকৃতি	গৰাকী লোকৰ শতাংশ																							
১	আবাস সংলগ্ন ভূমি	১০০%																							
২	কৃষিভূমি	৫৪%																							
৩	পতিত মাটি	১৪%																							
৪	বনভূমিৰ মাটি	উপলব্ধ নহয়																							
৫	বন্ধকৰ মাটি	উপলব্ধ নহয়																							
৬	আধি খেতিৰ মাটি	১০%																							
৭	অন্যান্য	উপলব্ধ নহয়																							
<p>ভূমি মালিকানা</p>	<p>পৰিয়ালসমূহৰ ভূমি মালিকানাৰ ধৰণ নথি-১-ৰ তালিকা-৩-ত উল্লেখ কৰা হৈছে। এই তালিকাৰ পৰা পোৱা তথ্য নিম্নোক্ত ধৰণৰ :</p> <table border="1" data-bbox="517 884 1396 1124"> <thead> <tr> <th rowspan="2">ভূমি মালিকানাৰ শ্ৰেণী</th> <th colspan="4">তালিকা ৩ : মুঠ ভূমি মালিকানা (*)</th> <th rowspan="2">মুঠ</th> </tr> <tr> <th>বৃহৎ কৃষক >২ হেক্টৰ</th> <th>ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৰ</th> <th>উপান্ত কৃষক < ২ হেক্টৰ</th> <th>ভূমিহীন</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পৰিয়ালৰ সংখ্যা</td> <td>৫</td> <td>১৮</td> <td>৫০</td> <td>৪৩</td> <td>১১৬</td> </tr> </tbody> </table> <p>সূত্ৰ : পি আৰ এ</p>	ভূমি মালিকানাৰ শ্ৰেণী	তালিকা ৩ : মুঠ ভূমি মালিকানা (*)				মুঠ	বৃহৎ কৃষক >২ হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৰ	উপান্ত কৃষক < ২ হেক্টৰ	ভূমিহীন	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	৫	১৮	৫০	৪৩	১১৬								
ভূমি মালিকানাৰ শ্ৰেণী	তালিকা ৩ : মুঠ ভূমি মালিকানা (*)				মুঠ																				
	বৃহৎ কৃষক >২ হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৰ	উপান্ত কৃষক < ২ হেক্টৰ	ভূমিহীন																					
পৰিয়ালৰ সংখ্যা	৫	১৮	৫০	৪৩	১১৬																				
<p>পশুধন</p>	<p>গাঁৱত পশুধনৰ মুঠ সংখ্যা ১২৫৯। পৰিয়ালসমূহে পালন কৰা ঘাই ঘাই পশুধন হৈছে :</p> <table border="1" data-bbox="517 1288 1396 1438"> <thead> <tr> <th rowspan="2">পশু ধনৰ প্ৰকাৰ</th> <th>গাই</th> <th>ষাঁড়</th> <th>ম'হ</th> <th>কুকুৰা</th> <th>গাহৰি</th> <th>ছাগলী</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>সংখ্যা</td> <td>৭১</td> <td>৬৫</td> <td>১৫</td> <td>৪১১</td> <td>৫৫</td> <td>৩৭</td> </tr> </tbody> </table> <p>সূত্ৰ : ২০১৬ চনৰ মে' মাহত বসতি চলোৱা পৰিয়ালসমূহৰ সমীক্ষা</p> <p>উপৰ্যুক্ত বিষয়ত বিতং তথ্য নথি-১-ৰ তালিকা-৪-ত দিয়া হৈছে।</p>	পশু ধনৰ প্ৰকাৰ	গাই	ষাঁড়	ম'হ	কুকুৰা	গাহৰি	ছাগলী	সংখ্যা	৭১	৬৫	১৫	৪১১	৫৫	৩৭										
পশু ধনৰ প্ৰকাৰ	গাই		ষাঁড়	ম'হ	কুকুৰা	গাহৰি	ছাগলী																		
	সংখ্যা	৭১	৬৫	১৫	৪১১	৫৫	৩৭																		
<p>গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা</p>	<p>গাঁৱত উপলব্ধ আন্তঃগাঁথনিসমূহক নিম্নোক্ত ধৰণে শ্ৰেণীভুক্ত কৰিব পাৰি :</p> <p>বাস্তৱিক আন্তঃগাঁথনি : পৰিয়ালসমূহৰ বিদ্যুৎ, মোবাইল ফোন, যোগাযোগৰ বাবে চাইকেল আৰু মটৰচাইকেলসহ মৌলিক সা-সুবিধাসমূহ আছে। ঘাইপথৰ সৈতে গাঁওসমূহ ভালধৰণে সংযুক্ত আৰু এই পথেৰে চহৰৰ সৈতে সংযুক্ত।</p> <p>শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য সেৱা : শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য ব্যৱস্থা হিচাপে আছে এখন নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, ৪টা অংগনবাড়ী কেন্দ্ৰ, পৰিয়ালসমূহৰ বাবে পৰ্যাপ্ত এটা চৰকাৰী স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ।</p> <p>চৰকাৰী কাৰ্যালয় : এলেকাত চৰকাৰী কাৰ্যালয় আৰু সহযোগী যিবোৰ বিভাগ আছে সেইবোৰ হৈছে, পঞ্চায়ত কাৰ্যালয়, ৰাজহ কাৰ্যালয়, স্থানীয় থানা, বন বিভাগৰ</p>																								

	<p>লাট কাৰ্যালয়। কিন্তু এই আটাইবোৰ কাৰ্যালয় গাঁওসমূহৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত।</p> <p>বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান : এলেকাত বেংক আৰু ডাকঘৰ আছে যদিও গাঁওখনৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত অৰ্থাৎ গড় হিচাপত ৫ কিলোমিটাৰ দূৰৈত অৱস্থিত।</p> <p>নথি-(I)ৰ তালিকা-৫ত গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমান অৱস্থা দাঙি ধৰা হৈছে।</p>
কৃষিজাত শস্য	<p>গাঁৱত উৎপাদিত কৃষিজাত শস্যৰ বিতং তথ্য নথি-(I)ৰ তালিকা-৬ত দিয়া হৈছে।</p> <ul style="list-style-type: none"> * গাঁৱৰ পৰিয়ালসমূহৰ মাত্ৰ ৬% শালিধানৰ খেতিত যুক্ত। * ডিগবৈ চহৰখন নিকটৱৰ্তী হোৱাত আৰু কৃষিভূমি নথকা কাৰণে কৃষকসকলক কৃষি কাৰ্যত যুক্ত হোৱাত নিৰুৎসাহিত কৰিছে। * কঁঠাল, আম, কল আৰু পাচলি আদি নিৰ্দিষ্ট কিছু পৰম্পৰাগত ফল আৰু শস্য কৃষকসকলে উৎপাদন কৰে। <p>কিছুসংখ্যক পৰিয়াল ক্ষুদ্ৰ চাহ বাগিচাৰ কামতো নিযুক্ত হৈছে।</p> <p>গাঁৱত শস্যৰ উৎপাদন আৰু তাৰ পৰিমাণ নথি-(I)ৰ তালিকা-৭ত উল্লেখ কৰা হৈছে।</p>
শস্য উৎপাদনৰ বিৱৰণ	<p>গাঁৱত শস্যৰ উৎপাদিত আৰু সংগ্ৰহৰ তথ্য নিম্নৰূপ - কৃষকসকলে খেতি কৰা শস্য মূলত বৰষুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।</p> <p>এইবোৰ শস্যৰ উৎপাদন আৰু সংগ্ৰহ নিম্নৰূপ :</p> <p>ধান : উৎপাদন ১২,০০০ কিঃগ্ৰাঃ আৰু উৎপাদনৰ হাৰ প্ৰতি হেক্টৰত ৬০০ কিঃগ্ৰাঃ</p>
পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	<p>গাঁওখনত পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা নথি-(I)ৰ তালিকা-৭ত উল্লেখ কৰা হৈছে। এই তথ্যৰ পৰা দেখা যায় যে গাঁৱৰ পশুখাদ্যৰ প্ৰধান উৎসবোৰ নিম্নৰূপ :</p> <ul style="list-style-type: none"> * শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ * বনাঞ্চলৰ পশুচাৰণ * আবাসৰ পাচলিৰ পেলনীয়া অংশ
বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য	<p>গাঁৱৰ পৰা বিভিন্ন বজাৰৰ দূৰত্ব নথি-(I)ৰ তালিকা-৮ত উল্লেখ কৰা হৈছে।</p> <p>সম্প্ৰদায়ে অহা যোৱা কৰা প্ৰধান বজাৰসমূহ আৰু জে এফ এম চি-ৰ পৰা দূৰত্ব তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :</p> <ul style="list-style-type: none"> * গেলামাল দোকান/সুলভ মূল্যৰ দোকান : গাঁৱৰ পৰা প্ৰায় ১ কিলোমিটাৰ দূৰৈত। * সাপ্তাহিক/অৰ্ধ-সাপ্তাহিক বজাৰ : প্ৰায় ১ কিলোমিটাৰ দূৰৈত। * প্ৰধান বজাৰ : ডিগবৈ (প্ৰায় ৩ কিলোমিটাৰ দূৰৈত)
জলসম্পদ	<p>জে এফ এম চি-ত পানীৰ প্ৰধান উৎসবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :</p> <ul style="list-style-type: none"> * দমকল : ৮৮টা (পৰ্যাপ্ত) * নদী : ১খন (পৰ্যাপ্ত) ডিগবৈ নদী <p>এলেকাৰ জলসম্পদৰ বিতং তথ্য নথি-১-ৰ তালিকা-৯-ত দিয়া হৈছে।</p>

<p>শক্তিৰ ব্যৱহাৰ</p>	<p>গাঁৱৰ শক্তিৰ প্ৰধান উৎসবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।</p> <p>ক) কাঠখৰি : নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল : ৯৬টা, উৎস : স্থানীয় বনাঞ্চল এলেকা একোটাকৈ পৰিয়ালৰ কাঠখৰিৰ গড় চাহিদা প্ৰতিমাহত ৮০ কিঃগ্ৰাঃ</p> <p>খ) কেৰাচিন : নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল : ৯৬টা উৎস : বাহিৰৰ বজাৰ একোটাকৈ পৰিয়ালৰ কেৰাচিনৰ গড় চাহিদা প্ৰতিমাহত ৩ লিটাৰ</p> <p>গ) ৰন্ধন গেছ : নিৰ্ভৰশীল পৰিয়াল : ১০টা</p> <p>শক্তিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে বিতং তথ্য নথি-১-ৰ তালিকা-১০-ত দিয়া হৈছে।</p>
<p>আৰ্থ-সামাজিক স্থিতি</p>	<p>সামাজিক গাঁথনি : গাঁওবিলাকত বসবাস কৰা লোকসকলৰ অধিকাংশ অ' বি চি শ্ৰেণীৰ। সমাজত সামগ্ৰিকভাৱে গভীৰ জাত-পাতৰ বিভাজন নাই। মহিলাসকলৰ অৱস্থা সন্তোষজনক।</p> <p>অৰ্থনৈতিক অৱস্থা : এলেকাৰ লোকসকলৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা সামগ্ৰিকভাৱে সন্তোষজনক। পৰিয়ালসমূহৰ বাৰ্ষিক উপাৰ্জন পৰিয়াল প্ৰতি ২০,০০০ টকাৰ পৰা ১,৫০,০০০ টকালৈকে।</p> <p>অ' বি চি সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ গাঁৱৰ পৰা বৰ বিশেষ বহিৰ্গমন হোৱা নাই। কিন্তু আদিবাসী সম্প্ৰদায়ৰ যুৱকসকলে পাৰ্শ্বৱৰ্তী চহৰলৈ স্থায়ী চাকৰিৰ সন্ধানত প্ৰব্ৰজন কৰিছে।</p>
<p>৩। জীৱিকাৰ সুবিধা বিশ্লেষণ</p>	
<p>পি আৰ এ অনুশীলন</p>	<p>অসমৰ তিনিচুকীয়া জিলাৰ ডিগবৈ বন আঞ্চলিকত অৱস্থিত বালিজন সন্মিলত জে এফ এম চিৰ গাঁওবোৰত পি আৰ এ অনুশীলন সম্পন্ন কৰা হয়। জে এফ এম চিৰ অধীনস্থ তিনিখন গাঁৱত মুঠ পৰিয়াল ১১৬টা আৰু মুঠ জনসংখ্যা ৫৭৬।</p> <p>তাৰিখ : ৬ জুন, ২০১৬</p> <p>পৃষ্ঠপোষক : অভিষেক মজুমদাৰ, চি এম এল আৰু অনিল পেণ্ডু, চি এম এল</p> <p>স্থান : ৰাজহুৱা সভাঘৰ, বালিজন</p> <p>উপস্থিত থাকে : জে এফ এম চিৰ বিষয়ববীয়াসকল, সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকল, পঞ্চায়ত ৱাৰ্ডৰ সদস্যসকল, বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰীসকল।</p>
<p>পি আৰ এৰ উদ্দেশ্য</p>	<p>অনুশীলনৰ নিৰ্দিষ্ট উদ্দেশ্যসমূহ হৈছে :</p> <p>ক) অঞ্চলটোৰ ভিতৰত বৰ্তমান জীৱিকাৰ উপায়সমূহ, প্ৰাবল্য আৰু প্ৰত্যাহ্বানসমূহ উপলব্ধি কৰা।</p> <p>খ) দাৰিদ্ৰ্য লোকসকলৰ ঋণৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু ঋণ লাভৰ পদ্ধতি সম্পৰ্কে ভালকৈ উপলব্ধি কৰা। উপায়সমূহ, প্ৰত্যাহ্বান আৰু বিত্তীয় সেৱা আগবঢ়াবলৈ আগ্ৰহী বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ পৰা সুযোগসমূহ পৰীক্ষা কৰা আৰু</p> <p>গ) বৰ্তমান জীৱিকাৰ সহায়ক ব্যৱস্থাসমূহ চিহ্নিত কৰা আৰু উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ বাবে জীৱিকাৰ সহায়ক সেৱা আগবঢ়াবলৈ নিৰ্ভৰযোগ্য উপায় উলিওৱা আৰু জনসাধাৰণক নিযুক্তি সুযোগ প্ৰদান কৰা।</p>

<p>পি আৰ এ-ৰ ফলাফল আৰু ব্যৱহাৰ কৰা আহিলা</p>	<p>পি আৰ এ-ৰ ফলাফল আৰু ব্যৱহাৰ কৰা আহিলা : এই অধ্যয়নত, গুণগত পদ্ধতিসমূহ সামাজিক আৰু সম্পদৰ মানচিত্ৰায়ন সম্পদৰ স্থানাংক জীৱিকাৰ ঋতুকালীন আৰু ভেন ডায়েগ্ৰাম পৰিমাণগত পদ্ধতিসমূহ প্ৰশ্ন কৰাৰ পদ্ধতি প্ৰয়োগৰ জৰিয়তে পৰিয়ালসমূহৰ সমীক্ষা কৰা হৈছে। উপৰ্যুক্ত পদ্ধতিসমূহ ইয়াত সংক্ষিপ্তভাৱে দিয়া হ'ল। উপৰ্যুক্ত বিষয়ত বিতং তথ্য পৰিশিষ্ট-২-ত দিয়া হৈছে।</p>
<p>জে এফ এম চি-ৰ জীৱিকা মূল্যায়ন :</p>	
<p>মানৱ সম্পদ</p>	
<p>১.১ দক্ষতা বিৱৰণ :</p>	<p>প্ৰকল্প এলেকাত মানৱ সম্পদৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায়, জনসাধাৰণে কৃষি ক্ষেত্ৰত পৰম্পৰাগত দক্ষতা আহৰণ কৰিছে। জানিব পৰামতে সকলো পৰিয়াল কৃষক চৰিত্ৰৰ আৰু স্বনিৰ্ভৰতাৰ বাবে কৃষিকেই জীয়াই থকাৰ উপায় হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছে। কৃষকসকল তেওঁলোক আৰু পৰিয়ালৰ আহাৰ যোগানৰ বাবে অধিক খাদ্য উৎপাদনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ে। উৎপাদিত শস্য ঘাইকৈ স্থানীয় চাহিদা পূৰণৰ বাবে। ব্যৱসায়ৰ বাবে উদ্ভূত নগণ্য বা নাই। সমীক্ষাত দেখা গৈছে, এলেকাত ৰেচম, বয়ন আৰু বাঁহ আৰু বেতৰ শিল্পৰ বিপুল সম্ভাৱনা আছে।</p>
<p>১.২ বৃত্তিগত বিৱৰণ :</p>	<p>প্ৰকল্প এলেকাত দেখা গৈছে, অধিকাংশ পৰিয়ালৰ ২-১০ হেক্টৰলৈকে মাটি আছে। ভূমি মালিকানা আৰু জীৱিকাৰ ৰণকৌশলৰ সম্পৰ্কৰ পৰা দেখা যায় যে বিশেষ শ্ৰেণী বা স্তৰৰ পিছত বৃহৎ ভূমি মালিকানাৰ পৰা বৃহৎ উপাৰ্জন নহয়। তেওঁলোকৰ ভূমিৰ পৰা উচ্চতৰ কৃষি উপাৰ্জনৰ (নগদ বা খাদ্য) পৰিপ্ৰেক্ষিতত অধিকতৰ উপাৰ্জন বৃহৎ ভূমি মালিকানাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল নহয়। ইয়াৰ ফলত পৰিয়ালসমূহে যাতে তেওঁলোকৰ জীৱিকাৰ বাবে অন্যান্য বিভিন্ন উপায় অৱলম্বন কৰিব পাৰে তাৰ বাবে বাঁহ আৰু বেতৰ কাম, চিলাই কাম আৰু অন্যান্য কৃষি বহিৰ্ভূত ক্ষেত্ৰত দক্ষতা গঢ়ি তোলা প্ৰয়োজন।</p>
<p>১.৩ শিক্ষাৰ পৰ্যায় :</p>	<p>স্থিতিশীল জীৱিকা হৈছে আনৰ জীৱিকাৰ উপায়সমূহক বিপদাপন্ন নকৰাকৈ লোকৰ জীৱন যাত্ৰাৰ সাচ্ছন্দ্য আৰু জীৱনৰ মান উন্নত কৰাৰ সামৰ্থ্য। শিক্ষাই এই লক্ষ্য অৰ্জনত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। দাৰিদ্ৰ্য দূৰীকৰণ আৰু সামাজিক সবলীকৰণৰ লক্ষ্য অৰ্জনৰ বাবে সকলো মানুহক শিক্ষাৰ সুযোগ সুবিধাৰ ব্যৱস্থা প্ৰদান কৰিব লাগিব। প্ৰকল্প এলেকাত দেখা গৈছে, উচ্চ শিক্ষা লাভ কৰাৰ কোনো সুবিধা নাই। গতিকে উদ্যমিতা আৰু কৰ্ম ক্ষমতাসম্পন্ন সাক্ষৰতাৰ দক্ষতা প্ৰদানৰ বাবে আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক শিক্ষা প্ৰদান কৰাটো দৰকাৰ।</p>

<p>১.৪ তথ্যৰ উৎস :</p>	<p>সফল সমাজৰ বাবে তথ্যৰ উৎস সদায় এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়। সম্ভৱতঃ বনাঞ্চল এলেকাত অনগ্রসৰতাৰ কাৰণ হৈছে তথ্য প্ৰাপ্তিৰ অভাৱ। প্ৰকল্প এলেকাত এনে কোনো মাধ্যম (কেৱল ৰেডিঅ') নাই। মানুহৰ তথ্য প্ৰদান কৰাৰ ক্ষেত্ৰত বন কাৰ্যালয়ৰো অনীহা আছে। তথ্যৰ উৎস এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় হৈ পৰিছে যাৰ জৰিয়তে মানুহে বিভিন্ন উৎসৰ পৰা জীৱিকাৰ উন্নততৰ সুযোগবোৰ লাভ কৰাৰ লগতে আধুনিক সমাজৰ সৈতে ফেৰ মাৰিবলৈ সৰ্বশেষ তথ্য সম্পৰ্কে অৱগত হ'ব পাৰে।</p>
<p>১.৫ সংস্কৃতি ঐতিহ্য :</p>	<p>সংস্কৃতি আৰু ঐতিহ্যই এটা সম্প্ৰদায়ৰ সভ্যতাক প্ৰদৰ্শন কৰে। প্ৰকল্প এলেকাত অত্যন্ত সংস্কৃতি সম্পন্ন আৰু তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত জীৱনযাত্ৰাই এলেকাত পৰ্যটনৰ বিপুল সম্ভাৱনাক কঢ়িয়াই আনিছে।</p>
<p>১.৬ দৈনন্দিন জীৱনত লিঙ্গৰ অংশগ্ৰহণ</p>	<p>প্ৰকল্প এলেকাত পুৰুষসকল প্ৰধানত কৃষি কাৰ্য যেনে মাটি প্ৰস্তুত কৰা, বীজ সিঁচা, অপতৃণ চাফাই কৰা, আন্তঃখেতি আৰু শস্য চপোৱা আদি কাম-কাজত জড়িত। আনহাতে, মহিলাসকল বন্ধাবঢ়া, শিশুৰ যত্ন লোৱা, পশুপালন আদি কামত জড়িত। দৈনন্দিন কামকাজ কৰা এইসকল লোকৰ দক্ষতাত কেনেকৈ মূল্য সংযোজন কৰিব পাৰি সেই বিষয়ে লিঙ্গৰ অংশগ্ৰহণ পৰ্যালোচনা কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ।</p>
<p>১.৭ প্ৰব্ৰজন</p>	<p>মানৱ সম্পদৰ বিশ্লেষণত বহিৰ্গমন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়। উন্নততৰ জীৱিকাৰ পৰ্যাপ্ত সুযোগ-সুবিধাৰ বাবেই বহিঃপ্ৰব্ৰজন বা আন্তঃপ্ৰব্ৰজন ঘটে। পি আৰ এ অনুশীলনত দেখা গৈছে প্ৰকল্প এলেকাত কোনো বহিঃপ্ৰব্ৰজন বা আন্তঃপ্ৰব্ৰজন ঘটা নাই। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে, এলেকাত উচ্চ শিক্ষিত লোক কম। কাৰণ প্ৰব্ৰজনৰ ক্ষেত্ৰত শিল্পই এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে। উচ্চ শিক্ষাই প্ৰব্ৰজন বৃদ্ধি কৰে, কাৰণ মানুহ উন্নততৰ জীৱিকাৰ বাবে বাহিৰলৈ যাবলৈ ইচ্ছুক। পৰিয়ালৰ আকাৰো সীমিত। এই নিৰ্দিষ্ট ক্ষেত্ৰত প্ৰকল্প এলেকাত এঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ প্ৰব্ৰজন নগণ্য দেখা গৈছে।</p>
<p>২. সামাজিক মূলধন</p>	<p>বিভিন্ন গোটৰ উন্নত প্ৰদৰ্শন, উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠানৰ বৃদ্ধি, উন্নততৰ পৰিচালন কাম-কাজ, যোগান শৃঙ্খল সম্পৰ্ক উন্নত কৰা, কৌশলগত জোঁটৰ পৰা মূল্য উলিয়াই নিয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ বিৱৰ্তন আদি ব্যাখ্যা কৰাৰ কাৰণে সামাজিক মূলধন ব্যৱহাৰ কৰা হয়।</p> <p>প্ৰকল্প এলেকাত কেৱল সীমিতসংখ্যক আত্মসহায়ক গোট আছে। এইক্ষেত্ৰত আত্মসহায়ক গোটবোৰ শক্তিশালী কৰা আৰু এলেকাত জীৱিকাৰ উপায়সমূহৰ উন্নততৰ কাম-কাজৰ বাবে গাঁও সম্প্ৰদায় আৰু সববায় সমিতি গঠন কৰা দৰকাৰ।</p> <p>এইটোও দেখা গৈছে যে জনসাধাৰণলৈ চৰকাৰী আঁচনিৰ সুবিধা প্ৰদান অত্যন্ত কম। এই এলেকাত সামাজিক আঁচনিসমূহ এতিয়াও পাবলৈ বাকী।</p>
<p>৩. প্ৰকৃতিক মূলধন</p>	<p>প্ৰকল্প এলেকাত জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ কাৰণে বিখ্যাত। মূল প্ৰাকৃতিক সম্পদ হৈছে হালদু, গমাৰি, তিতাচপা, নাহৰ, বনচোম, বগীপমা, বলা আদি গছ-গছনি। এইবোৰ অত্যন্ত মূল্যবান গছ-গছনিৰ পৰা কাঠখৰি সংগ্ৰহ, বুমখেতি, কাঠকটা (স্থানীয় ব্যৱহাৰ অথবা নগৰাঞ্চলত বিক্ৰীৰ বাবে) আদি কাৰ্যকলাপ হৈছে বন ধ্বংসৰ কাৰণ আৰু এয়া পোনপটীয়াভাৱে গ্ৰামীণ জীৱন-যাপন ৰণকৌশলৰ সৈতে যুক্ত।</p> <p>প্ৰকল্প এলেকাত প্ৰাকৃতিক সম্পদৰ ওপৰত বহলভিত্তিক নিৰ্ভৰতাৰ ফলত জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰাকৃতিক সম্পদ সংগ্ৰহত পাৰ্থক্যকৰণত আমি কোনো বিধি-নিষেধ জাপি দিব নোৱাৰো। বন্ধাৰ ক্ষেত্ৰত বিকল্প উপায় এল পি জি সংযোগ দৰকাৰ। যাৰফলত বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰতা কমিব। প্ৰকল্প এলেকাত প্ৰাকৃতিক সম্পদ সংৰক্ষণৰ বাবে অন্যান্য জীৱিকাৰ উপায়ো গঢ়ি তুলিব লাগিব।</p>

<p>৪. অর্থনৈতিক আৰু বিত্তীয় মূলধন</p>	<p>অর্থনৈতিক আৰু বিত্তীয় মূলধনে মূলধনী ভিত্তিৰ দিক্ নিৰ্দেশ কৰে (নগদ, আদান/প্ৰদান, সঞ্চয় আৰু অন্যান্য অর্থনৈতিক সম্পদ, লগতে মৌলিক আন্তঃগাঁথনি, উৎপাদন সা-সঁজুলি আৰু প্ৰযুক্তি) যিবোৰ যিকোনো জীৱিকা ৰণকৌশলৰ সন্ধানৰ বাবে অত্যাৱশ্যক।</p> <p>প্ৰকল্প এলেকাত দেখা গৈছে, কেৱল সীমিত সংখ্যক মানুহৰ বেংক একাউন্ট (মুঠ পৰিয়ালৰ ২ শতাংশ) আছে। অন্যান্য সা-সুবিধা যেনে স্বাস্থ্য বীমা, শস্য বীমা, বেংক ঋণ, ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ প্ৰতিষ্ঠানৰ ঋণ আদি একোৱেই নাই।</p> <p>এইক্ষেত্ৰত এলেকাৰ ছবিখন সলনি কৰিবলৈ জীৱিকা উন্নত কৰাৰ উদ্দেশ্যে বেংক একাউন্ট, স্বাস্থ্য বীমা, শস্য বীমা, বেংক ঋণ, ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা ঋণ আদি প্ৰদানৰ জৰিয়তে এলেকাত অর্থনৈতিক আৰু বিত্তীয় মূলধন উন্নত কৰা দৰকাৰ।</p>
<p>৫. বস্তুগত মূলধন</p>	<p>বস্তুগত মূলধনৰ ভিতৰত আছে মানুহৰ জীৱন-যাপনৰ বাবে দৰকাৰী মৌলিক আন্তঃগাঁথনি আৰু লগতে তেওঁলোকে ব্যৱহাৰ কৰা যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলি। উদাহৰণ হিচাপে ক'ব পাৰি, পৰিবহণ আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা, আশ্ৰয়, পানী আৰু অনাময় ব্যৱস্থা আৰু শক্তি।</p> <p>প্ৰকল্প এলেকাত বস্তুগত মূলধনৰ পৰ্যাপ্ততা অত্যন্ত শোচনীয়। ভাল পথ নাই, পৰিবহণ আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা অতি দুৰ্বল, পানী আৰু অনাময় ব্যৱস্থাও পৰ্যাপ্ত নহয় আৰু বিদ্যুৎ সংযোগো নাই।</p> <p>প্ৰকল্প এলেকাত জীৱন-যাত্ৰা উন্নত কৰাৰ উদ্দেশ্যে জে এফ এম চি এলেকাত পথ, পানী আৰু অনাময় ব্যৱস্থা আৰু বিদ্যুতৰ বিকল্প হিচাপে সৌৰ পোহৰৰ ব্যৱস্থা প্ৰদান কৰি বস্তুগত আন্তঃগাঁথনি উন্নত কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগিব।</p>
<p>স্থানাংক</p>	<p>নিম্নোক্ত বিষয়বোৰৰ বাবে স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে :</p> <ul style="list-style-type: none"> * জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন * প্ৰাৰম্ভিক কাম-কাজ (ই পি এ) <p>ওপৰৰ বিষয়বোৰ পৰিশিষ্ট-৩-ত বিতংভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে। এইবোৰ বিষয় এনেধৰণৰ :</p> <p>জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়নৰ স্থানাংক</p> <ol style="list-style-type: none"> ১। কৃষি ২। পশুধন ৩। ভেষজ উদ্ভিদ

তালিকা-জ : ই পি এ-ৰ স্থানাংক			
ক্রমিক নং	স্থানাংক অনুসাৰে গাঁৱৰ ই পি এ	বিতং বিৱৰণ (পৰিশিষ্ট-৩ ত অতিৰিক্ত তথ্য দিয়া হৈছে)	পুঁজিৰ সম্ভাৱ্য উৎস / বিভাগ
১।	অনাময়	পৰিয়ালক শোচাগাৰ প্ৰদান/ খৰচী, ছেফটিক ছেনিটাৰী	স্বচ্ছ ভাৰত অভিযান / জনস্বাস্থ্য কাৰিকৰী
২।	স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ	এটা স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ স্থাপন	ইপিএ এপিএফবিচি
৩।	খোৱাপানী	কমেও চাৰিটা কুঁৱা	ইপিএ এপিএফবিচি / এন আৰ ডি ডব্লিউ পি
৪।	ৰাজহুৱা সভাঘৰ	ৰাজহুৱা সভাঘৰ - ১	ইপিএ এপিএফবিচি

উৎস : পি আৰ এ

জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ

জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :
গাঁওবাসীৰ বৰ্তমান জীৱিকাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি দক্ষতাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ মূল্যায়ন/জে
এফ এম চিৰ দক্ষতাৰ অগ্ৰাধিকাৰ বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। শ্ৰেণীবদ্ধকৰণৰ জৰিয়তে
কৃষিখণ্ড আৰু অনা-কৃষি খণ্ড বিভাজিত কৰা হৈছে। দক্ষতা উন্নয়ন কৰ্মসূচীৰ
ক্ষেত্ৰত অগ্ৰাধিকাৰৰ প্ৰতি সাঁহাৰি তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা-১ : জীৱিকাৰ সুযোগ-সুবিধাৰ স্থানাংক

প্ৰশিক্ষণ কৰ্মসূচীৰ প্ৰকাৰ	পচন্দৰ উপায়ত চিন দিয়া				
	১	২	৩	৪	৫
কৃষি আৰু কৃষি সংশ্লিষ্ট কাম-কাজ	১	—	—	—	—
উদ্যানশস্য সম্পৰ্কীয় কাম-কাজ	—	—	—	৪	—
পশুধন সম্পৰ্কীয় কাম-কাজ	—	২	—	—	—
হস্তশিল্প সম্পৰ্কীয় কাম-কাজ	—	—	—	৪	—
হস্ততঁাত সম্পৰ্কীয় কাম-কাজ	—	—	—	৪	—
অন্যান্য (এন টি এফ পি)	১	—	—	—	—

উৎস : পি আৰ এ

পি আৰ এ-ৰ অনুশীলনৰ সময়ত কৃষি আৰু সংশ্লিষ্ট কাম-কাজ যেনে মৌপালন,
বেচম সম্পৰ্কীয় কৰ্মসূচীৰ ওপৰত সৰ্বোচ্চ অগ্ৰাধিকাৰ দেখা গৈছে। ইয়াৰ কাৰণ,
জে এফ এম চি এলেকাত এইবোৰ সম্পদ পৰ্যাপ্ত আছে। দ্বিতীয় আৰু তৃতীয়
অগ্ৰাধিকাৰ হৈছে উদ্যানশস্য আৰু পশুপালন যেনে গাহৰি পালন। হস্তশিল্প খণ্ড,
যেনে বাঁহ আৰু বেতৰ সামগ্ৰী উৎপাদনৰ দক্ষতা উন্নয়ন আৰু হস্ততঁাত, য'ত চিলাই
কাম আৰু বয়নৰ কাম-কাজত কম গুৰুত্ব দিয়া হৈছে।

কৃষি আৰু উদ্যানশস্য

পশুধন

এন টি এফ পি

উপৰ্যুক্ত বিষয়ৰ অতিৰিক্ত আলোচনা তলত দিয়া হ'ল।

<p>বন উন্নয়ন সুযোগ-সুবিধা</p>	<p>বন উন্নয়নৰ সুযোগ-সুবিধা সম্পৰ্কে মানুহ কিমান সচেতন সেয়া বুজাৰ বাবে বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে। প্ৰকল্প এলেকাত স্থানাংক ভিত্তিত বন উন্নয়নৰ সুযোগসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। পৰিশিষ্টত মেট্ৰিক স্থানাংক দিয়া হৈছে।</p> <p>১। কাঠখৰিৰ গছ ৰোপণ, ২। ভূমিৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ, ৩। ভেষজ আৰু এন টি এফ পি সম্পৰ্কীয় ৰোপণ, ৪। নাৰ্ছৰীত উৎপাদন কৰা গছৰ পুলি ৰোপণ, ৫। ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলৰ উন্নয়ন, ৬। বাঁহ ৰোপণ, ৭। বন সুৰক্ষা, ৮। প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰ সৃজন, ৯। পশুখাদ্যৰ খেতি।</p>
<p>কৃষি আৰু উদ্যানশস্য</p>	<p>কৃষি আৰু উদ্যানশস্যৰ ক্ষেত্ৰত সুযোগসমূহৰ বিষয় নথি-২-ৰ তালিকা-১২-ত দেখা যাব।</p> <p>প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>ক) সাৰ, কীটনাশক-পতঙ্গনাশক দৰৱৰ অতি কম ব্যৱহাৰ।</p> <p>খ) জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ।</p> <p>গ) কৃষি আন্তঃগাঁথনি, পাৱাৰ টিলাৰ, ট্ৰেক্টৰ আদিৰ দৰে আধুনিক যন্ত্ৰপাতি, সা-সঁজুলিৰ অভাৱ।</p> <p>ঘ) অধিক উৎপাদনশীল বীজ আদি ব্যৱহাৰ নকৰা।</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>ক) যথোপযুক্ত আৰু নিয়ন্ত্ৰিতভাৱে কীটনাশক আৰু পতঙ্গনাশক দৰৱৰ প্ৰয়োগ।</p> <p>খ) নতুন আৰু অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিৰ ব্যৱহাৰ।</p> <p>গ) সুসংগঠিত প্ৰশিক্ষণ কৰ্মসূচী। খেতি কামৰ দক্ষতা গাঁওবাসীয়ে পৰস্পৰাগতভাৱে আহৰণ কৰিছে। তেওঁলোকক সকলোৰে দক্ষতাৰ পৰ্যায় উন্নত কৰা দৰকাৰ।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কৰ্মসূচীসমূহ হৈছে :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ট্ৰেক্টৰ চলোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ ■ কৃষি দক্ষতা উন্নয়ন কৰ্মসূচী ■ কীটনাশক, পতঙ্গনাশক, সংকৰ প্ৰজাতিৰ শস্যৰ খেতি আদি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ।
<p>পশুধন</p>	<p>পশুধন পালন-প্ৰজননৰ সুযোগ সম্পৰ্কে অধিক তথ্য তালিকা-১৩ত দিয়া হৈছে।</p> <p>প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>ক) শোচনীয় বিত্তীয় অৱস্থাৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা পশুখাদ্য ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা।</p> <p>খ) গছৰ পাত আদি পশুখাদ্য, শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ মাত্ৰ ৩-৬ মাহৰ বাবে চলে। গোটেই বছৰজুৰি সেউজ খাদ্য পৰ্যাপ্ত নহয়।</p> <p>গ) পশু চিকিৎসালয় নাই।</p> <p>ঘ) পশুপালন সম্পৰ্কে উপযুক্ত জ্ঞানৰ অভাৱ।</p> <p>সুযোগসমূহ হৈছে :</p> <p>ক) পশুপালনৰ জৰিয়তে অধিক উপাৰ্জন।</p> <p>খ) তিনিচুকীয়া জিলা সদৰত গাখীৰৰ বজাৰৰ বিপুল চাহিদা।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কৰ্মসূচীসমূহ হৈছে :</p> <p>ক) গাহৰি পালন</p> <p>খ) হাঁহ-কুকুৰা পালন</p>

<p>এন ডব্লিউ এফ পি</p>	<p>এন ডব্লিউ এফ পিৰ সুবিধাসমূহ তথ্য-২ৰ তালিকা-১৪ত প্ৰদান কৰা হৈছে। প্ৰধান বাধাসমূহ হৈছে : ক) এন ডব্লিউ এফ পিৰ কম উপলব্ধতা। খ) কাৰিকৰী জ্ঞান নাই গ) প্ৰক্ৰিয়াকৰণ ইউনিট নাই। সুবিধাসমূহ হ'ল — ক) সাৰুৱা পতিত মাটিৰ পৰ্যাপ্ততা। পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচীসমূহ হ'ল— ক) খাদ্য উদ্ভিদৰ খেতি। খ) ভেষজ উদ্ভিদ আদি।</p>
<p>বিশেষীকৃত দক্ষতা</p>	<p>দক্ষতা উন্নয়ন আৰু ইয়াৰ সুযোগ সম্পৰ্কীয় তথ্য নথি-২ৰ তালিকা-১৫ত দিয়া হৈছে। প্ৰধান বাধাসমূহ হৈছে : ক) বিবিধ প্ৰকাৰৰ উৎপাদনৰ অভাৱ। খ) উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান সম্পৰ্কে গৱেষণাৰ অভাৱ। গ) টি কিউ এম কলা-কৌশলৰ অভাৱ। সুবিধাসমূহ হ'ল — ক) ভাল যোগাযোগ ব্যৱস্থা প্ৰদান খ) দক্ষতা আহৰণকাৰীৰ প্ৰশিক্ষণ গ) চৰকাৰৰ তৰফৰ পৰা বিত্তীয় সাহায্য পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচীসমূহ হ'ল— ■ আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ ■ গাঁওবাসীক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান ■ নতুন বিবিধ সামগ্ৰী উদ্ভাৱন আৰু বিবিধ প্ৰকাৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ আৰু দক্ষতা উন্নতকৰণ ■ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন ■ প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ ব্যৱস্থা প্ৰদান।</p>
<p>ঋণৰ সুবিধা</p>	<p>এই সন্দৰ্ভত নথি-২ৰ তালিকা-১৬ত আলোচনা কৰা হৈছে। প্ৰধান বাধাসমূহ আৰু ইয়াৰ কাৰণবোৰ হৈছে : * বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তিৰ বাহিৰত * বেচৰকাৰী ঋণদাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুদত ধাৰ্য কৰা। সুযোগসমূহ হৈছে : * আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন * পৰ্যাপ্ত সজাগতা পৰামৰ্শমূলক কৰ্মসূচী হৈছে : * নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন</p>

<p>কৌশলগত হস্তক্ষেপ</p>	<p>ওপৰত পৰামৰ্শ হিচাপে আগবঢ়োৱা কৰ্মসূচীসমূহৰ ভিত্তিত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহক জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১) কৃষি আৰু উদ্যানশস্য : ট্ৰেক্টৰ চলোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ, কৃষি দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী, কীটনাশক, সংকৰ প্ৰজাতিৰ শস্যৰ খেতি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ। ২) পশুপালন : গাহৰি পালন, হাঁহ-কুকুৰা পালন। ৩) এন ডব্লিউ এফ পি : খাদ্য উদ্ভিদৰ খেতি, ভেষজ উদ্ভিদ আদি। ৪) বিশেষ দক্ষতা : আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, গাঁওবাসীক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান, দক্ষতা উন্নয়ন আৰু নতুন সামগ্ৰী উৎপাদন আৰু বিবিধ প্ৰকাৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন, প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ। ৫) ঋণ সুবিধা : নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন।
-------------------------	--

৪। জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

<p>উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ কাম-কাজ</p>	<p>গাঁৱত পৰিকল্পনা কৰা মূল উপাৰ্জন সৃষ্টি কাম-কাজবোৰ হ'ল :</p> <p>কৃষি খণ্ড :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১. হাঁহ-কুকুৰা পালন আৰু গাহৰি পালন ২. ধানৰ খেতি ৩. উদ্যানশস্য (চাহ) <p>অনা-কৃষি খণ্ড :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১. হস্ততাঁত/বয়ন ২. চিলাই কাম আৰু এমব্ৰইডেৰী
<p>আত্মসহায়ক গোটৰ কাৰ্যকলাপ</p>	<p>গাঁৱৰ আত্মসহায়ক গোটসমূহে তলৰ কাৰ্যসূচীসমূহ পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১) সজাগতা সৃষ্টি ২) গোট গঠন আৰু সংগঠিত কৰা ৩) সমূহীয়াভাৱে জীৱিকাৰ কাম-কাজত গাঁওবাসীক চামিলকৰণ
<p>শিক্ষাৰ উদ্দেশ্যে ভ্ৰমণ</p>	<p>নিম্নোক্ত শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ পৰিকল্পনা কৰা হৈছে :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১) নেচনেল হেণ্ডলুম ইনষ্টিটিউটলৈ শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ ২) কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়লৈ শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ <p>উৎস : নথি-২-ৰ তালিকা-৩৪</p>
<p>কৰ্মসূচীৰ সাৰাংশ</p>	<p>পৰৱৰ্তী পৃষ্ঠাত সংযোগ কৰা হৈছে।</p>

<p>সংপ্ৰক্তকৰণ</p>	<p>ভাৰত চৰকাৰৰ তলৰ আঁচনিসমূহৰ সৈতে পৰিকল্পনা কৰা কাৰ্যব্যাৱস্থাসমূহ সংপ্ৰক্ত কৰিব পাৰি :</p> <p>ক) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰাম নিয়োগ নিশ্চিতকৰণ আঁচনি (National Rural Employment Guarantee Scheme) — গ্ৰাম্য নিয়োগৰ কাৰণে</p> <p>খ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি বিকাশ যোজনা (Rashtriya Krishi Vikas Yojana) — কৃষি আৰু সংলগ্ন ক্ষেত্ৰৰ বিকাশৰ বাবে।</p> <p>গ) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ জীৱিকা অভিযান (National Rural Livelihoods Mission)</p> <p>ঘ) দক্ষতা বিকাশ আঁচনি (Skills Development Programme)</p> <p>ঙ) গ্ৰামোন্নয়ন আৰু জীৱিকাৰ বাবে পোৱা উপযোগী অন্যান্য আঁচনি।</p> <p>উপৰোক্ত সংপ্ৰক্তকৰণে বৰ্তমানৰ পৰিকল্পনাসমূহ সফল কৰি তোলাৰ লগতে এই পৰিকল্পনাৰ কৰ্মসূচী ৰূপায়ণত পৰৱৰ্তী কালতো সহায় কৰিব।</p>
--------------------	--

৫। কৰ্ম আঁচনি

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ কৰ্ম আঁচনি

ক্রমিক নং	কাম-কাজ	সংখ্যা	পদ্ধতি
ক) অংশগ্রহণমূলক ক্ষুদ্র পৰিকল্পনা			
১	ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাৰ প্ৰস্তুতি	১	পি আৰ এ, বেছলাইন সমীক্ষা
খ) উৎপাদক সংগঠিত কৰা আৰু উদ্যমিতা আৰু কাৰিকৰী সামৰ্থ্য নিৰ্মাণ (সামৰ্থ্য নিৰ্মাণ)			
১	সজাগতা গঢ়ি তোলাৰ কৰ্মসূচী	১	সজাগতা কৰ্মসূচী
খ. ১ দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ			
১	পশুধন পালন আৰু বয়ন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ	১	প্ৰশিক্ষণ দিয়া
২	বয়ন সম্পৰ্কে দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ	১	দক্ষতা উন্নয়ন প্ৰশিক্ষণ কৰ্মসূচী কাৰ্যকৰী কৰা (৪০ দিন)
৩	ক্ষুদ্র উদ্যোগী প্ৰতিষ্ঠান প্ৰশিক্ষণ	১	৩ দিন উদ্যমিতা দিক্ নিৰ্ণয় কৰ্মসূচী
গ) সামাজিক সমাৱেশকৰণ			
১	সমূহীয়া গোট (অৰ্থাৎ আত্মসহায়ক গোট, সমিতি, বেচৰকাৰী স্বেচ্ছাসেৱী সংস্থা, সংগঠন উৎপাদক কোম্পানী) সম্পৰ্কে সজাগতা সৃষ্টি শিবিৰ		সমবায় বিশেষজ্ঞৰ জৰিয়তে সমূহীয়া গোট গঠন সম্পৰ্কে ৪ দিনৰ সজাগতা সৃষ্টিৰ শিবিৰ
২	স্ব-নিয়োজন আৰু নিযুক্তিৰ বাবে সংযোগ গঢ়ি তোলা তথা হাতে-কামে সহায়		২০১৭ মাৰ্চলৈকে চি এম এল বিশেষজ্ঞৰ জৰিয়তে গোটটোই বছৰজুৰি হাতে-কামে সহায়
ঘ) মূল্যশৃংখল উন্নতকৰণ			
গ. ১	সজাগতা গঢ়ি তোলাৰ কৰ্মসূচী		
১	ৰেডিমেড পোছাকৰ মূল্য শৃংখল উন্নতকৰণ	১	ডিজাইনৰ বিবিধকৰণ সম্পৰ্কে ১০ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ
গ. ৩	আধুনিক সঁজুলিৰ যোগান		
	বয়নৰ আধুনিক সঁজুলিৰ যোগান	৭	আধুনিক সঁজুলি যোগান
	পশুপালনৰ বাবে বাচন যোগান	১৫	স্পিনিং মেচিন যোগান
গ. ৪	উন্নত উৎপাদন আৰু প্ৰক্ৰিয়াকৰণ সামৰ্থ্য		
ঘ) বজাৰত প্ৰৱেশৰ বাবে সহায় সমৰ্থন			
ঘ. ১	প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতা আৰু/অথবা চৰকাৰী সংস্থাৰ সৈতে সংযোগ (গোটটোই বছৰজুৰি)	২	ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ আদান-প্ৰদানৰ বাবে প্লেটফৰ্ম সৃষ্টি (২দিন)
ঘ. ২	বন বজাৰ স্থাপন	গোটটোই বছৰজুৰি	বন বজাৰৰ জৰিয়তে সংযোগ
ঘ. ৩	প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্রহণ	১	বন বিভাগৰ জৰিয়তে এটা প্ৰদৰ্শনী অংশগ্রহণ
ঘ. ৪	অন্যান্য ভৌগোলিক বজাৰত প্ৰৱেশ	১	শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ
ঘ. ৫	ই-প'ৰ্টেল, পুস্তিকা, কেটেলগ আদিৰ জৰিয়তে প্ৰচাৰ		বজাৰ বিশেষজ্ঞৰ দ্বাৰা গ্ৰহণ কৰা ২ দিনৰ প্ৰশিক্ষণ আৰু সজাগতা কৰ্মসূচী

৫। বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাৰ অংশ হিচাপে গাঁও পৰ্যায়ত বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা বিতং পি আৰ এ অনুশীলনৰ পিছত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। এই পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্যসমূহ হ'ল জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ, পাৰিৱেশিক কাৰ্যসূচী আৰু জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলত উৎপাদন সক্ষমতা, এক স্থিতিশীল ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ উপভোগ আৰু জীৱনধাৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তাসমূহ লাভ কৰা।

১। জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহৰ বাবে এই ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাই তলৰ বিভাগসমূহ বিবেচনা কৰা হৈছে।

ক) বৰ্তমান প্ৰচলিত বিধি আৰু নিয়ম অনুসৰি বন বিভাগৰ দ্বাৰা ন্যস্ত কৰা জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চলসমূহ আৰু

খ) বৃক্ষৰোপিত এলেকা/ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিতক সম্প্ৰদায়ৰ ভূমি আৰু অধিসূচিত বনাঞ্চলৰ বাহিৰৰ অন্যান্য ভূমি।

উপৰোক্ত দুয়োটা বিভাগৰে জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ অৱস্থা সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

১.১। বনাঞ্চল আৰু তাৰ অৱস্থা

জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলৰ পূৰ্ণ বিৱৰণ প্ৰফ'ৰ্মা-৩ৰ অধীনত তালিকা-৩.১ত দাখিল কৰা হৈছে ('বনোন্নয়ন পৰিকল্পনা'), যিসমূহ এই ক্ষুদ্র পৰিকল্পনাত পৰিশিষ্ট হিচাপে সংলগ্ন কৰা হৈছে। অন্যান্য বৃক্ষৰোপিত এলেকা (বা বৃক্ষৰোপণ কৰিবলগা) বিবেচনা কৰাৰ পিছত, বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা তলত দিয়াৰ দৰে সাৰসংক্ষেপ কৰা হৈছে।

তালিকা-১ : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

চিহ্নিতকৰণ	জে এফ এম চি আয়তন (হেক্টৰ) বনাঞ্চলৰ	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃ মিঃ)	বনাঞ্চলৰ অৱস্থা (ভাল-বনৰ ৪০% আৰু ততোধিক ক্ৰাউন ঘনত্ব বাকী- 'ক্ষতিগ্ৰস্ত')	সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ব্যৱহাৰৰ ব্যৱধানতা (২-৩ মাহ/৩-৬ মাহ/৬ -৯ মাহ/৯ মাহৰ বেছি)
(ক) ন্যস্ত বনাঞ্চল				
জি পি এছসহ ডিগবৈ বন আঞ্চলিকৰ অধীনৰ ইউ ডি আৰ এফ (ডব্লিউ বি)-ৰ সীমাজুৰি	২০ হেক্টৰ (২০১৫/১৬)	০ কিঃমিঃ	ভাল এলেকা : ১৬ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ৪ হেক্টৰ	২-৩ মাহৰ বেছি
(খ) অন্যান্য ৰোপিত এলেকা				
নিৰ্দিষ্ট সময়ত মঞ্জুৰ কৰা পৰিমাণ অনুসৰি ধাৰ্য কৰা হ'ব				
মুঠ	৪৬৪ হেক্টৰ এন আৰ=৩৪৮ হেক্টৰ আই পি = ১১৬		ভাল এলেকা : ১৬০ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ৫০ হেক্টৰ	

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা ৩.১ / বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

১.২। বনভূমিৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ :

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটি বালিঅহীয়া প্ৰকৃতিৰ। তলৰ তালিকাত এই বনাঞ্চলৰ মাটিৰ বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা হ'ল :

তালিকা- ২ : বালিজন জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ

স্থিতিমাপ	ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ অৱস্থা	বৃক্ষৰোপিত অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা
উৰ্বৰতাৰ পৰ্যায়	২.৩ৰ পৰা ২.৯৪% জৈৱিক। এন পি ২০৫, কে-২০ মৌলৰ পৰ্যাপ্ততা এই ভূমিত তুলনামূলকভাৱে কম	—
ভূমি ক্ষয়ৰ অৱস্থা	—	—
উপস্থিতি :		
(ক) পলস	২৪%	—
(খ) বোকামাটি	৩১%	—
(গ) নতুনকৈ উৰ্বৰাকৃত ভূমি	কম	—
(ঘ) বালিচাহি	৪৫%	

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'খ'। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে হোৱা আলোচনা

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বাবে বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ তলৰ সাৰাংশত দিয়া হ'ল :

- ক) এণ্টিছ'ল (৩০.৩%)
- খ) ইনছেপ্টিছ'ল (৫১.২%)
- গ) এলফিছ'ল (১১.৩%)
- ঘ) আল্টিছ'ল (৭.১%)

১.৩। বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। এইটো মন কৰিবলগীয়া যে স্থানীয় বনাঞ্চলক পৰ্ণপাতী আৰু বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে।

তালিকা- ৩ : বালিজন জে এফ এম চি-ৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

স্থিতিমাপ	স্থানীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
মুখ্য বন প্রজাতি	হলখ	টেস্টোনা গ্ৰেণ্ডিছ লিন
সহযোগী	তিতাচপা	গমেলিনা আৰ্বোৰিয়া
গুণ্ডা	ঢেকীয়া	ফাৰ্ছ
	ভোটজলকীয়া	কেপছিকাম ছাইনেস
ভেষজ উদ্ভিদ	অৰ্জুন	টার্মিনেলিয়া অৰ্জুনা
	শিলিখা	টার্মিনেলিয়া চেবুলা
	নিম	আজাডিবাচটাইণ্ডিকা
	আমলখি	ফিলাছ্ৰাছএশ্বেলিকা
উৎপাদন		
অন্যান্য যদি আছে	জৰী বেত	কেলামাছ ইৰেস্তাছ
	জাতি বেত	কেলামাছ টেনুইছ
	ৰাইডাং বেত	কেলামাছ ৰোটাং
	চুলি বেত	কেলামাছ ফ্লেগেল্লাম
	লেজাই বেত	কেলামাছ ফ্লৰিবাণ্ডুছ
	কেঁকো বাঁহ	ডি হেমিল্টনী
	পাহাৰীয়া জাতি বাঁহ	অ'ক্সিটেনথেৰা পাৰ্ভিফ'লিয়া
	ডলু বাঁহ	শ্বিজষ্টাচিয়ামডুলোৰা
	আমলখি	এমব্লিকা অফিচিনেলিছ
	হলখ	টার্মিনেলিয়া মাইৰিঅ'কাৰ্পা
	হোলোং	ডিপটেৰ'কাৰপাছমেব্ৰ'কাৰপাছ
	অৰ্জুন	টার্মিনেলিয়া অৰ্জুন
	আগৰ	আকুইলাৰিয়াআগাঞ্জোচা

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'গ। বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান প্ৰাণী আৰু উদ্ভিদসমূহ/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

২। বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে অন্যান্য কৰ্মসূচী

তলৰ উপশাখাসমূহত বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচী দিয়া হ'ল :

২.১। জে এফ এম চি-ৰ অতীতৰ সুৰক্ষা ব্যৱস্থা

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত অতীতত লোৱা বন সুৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

- ক) জড়িত পৰিয়াল : ১৮৩
 খ) জড়িত লোকৰ সংখ্যা : ১৮৩ (প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ এজনকৈ)
 গ) গৃহীত ব্যৱস্থাৰ সাৰাংশ : উপলব্ধ নহয়
 ঘ) কোনো আনুষ্ঠানিক ব্যৱস্থা : উপলব্ধ নহয়

উৎস : প্ৰ'ফ'ৰ্মা-৩, জে এফ এম চি-ৰ অৱস্থা- viii + ix / বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চি-ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

২.২। বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

স্থানীয় সম্প্ৰদায়ৰ ঘৰুৱা চাহিদাৰ বাবে বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতাৰ তথ্য তলৰ তালিকাত দাঙি ধৰা হ'ল।

তালিকা- ৪ (ক) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	পৰিয়ালৰ গড় চাহিদা		বৰ্তমান কিভাৰে চাহিদা পূৰণ হৈছে	উৎস
	চাহিদাৰ সময় ব্যৱধান	আনুমানিক পৰিমাণ		
কাঠখৰি	সঘনে	৬০-৭৫ কেজি		বনাঞ্চল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	বছৰত এবাৰ	২টা		বনাঞ্চল
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—		—
খুঁটা / বাঁহ	মাহত এবাৰ	২-৩টা বাঁহ/প্ৰতি মাহত		বনাঞ্চল
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	সঘনে	দৈনিক ৫-৬ কিঃ গ্ৰাঃ		বনাঞ্চল
এন টি এফ পি	সঘনে	দৈনিক ২-৩ কিঃ গ্ৰাঃ		বনাঞ্চল
অন্যান্য	-	-	-	-

উৎস : প্ৰ'ফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.২/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা
 বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত মুঠ ১১৬ ঘৰ পৰিয়াল আছে। ওপৰৰ তালিকা আৰু এই পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ পৰা প্ৰাপ্ত তথ্য অনুসৰি বালিজান সন্মিলিত গাঁৱৰ বাবে বছৰি মুঠ বনজ উৎপাদনৰ চাহিদা নিৰ্দেশ ব্যৱহাৰৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ—

তালিকা- ৪ (খ) : বালিজান সন্মিলন জে এফ এম চিৰ সকলো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা বাৰ্ষিক কিঃগ্ৰাঃ (*)	মন্তব্য
কাঠখৰি	১২০৭০০	গোটেই বছৰজুৰি
ঘৰৰ বাবে কাঠ	১১৬ টা	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—
খুঁটা / বাঁহ	৭৩০ টা বাঁহ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	১৪০৮০০	গোটেই বছৰজুৰি
এন টি এফ পি	২০৪০০০	গোটেই বছৰজুৰি
অন্যান্য—		

উৎস : ওপৰৰ তালিকা-৪ (ক) আৰু সম্প্ৰদায়ৰ তথ্যৰ পৰা প্ৰাপ্ত মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা

(*) = পৰিয়ালসমূহৰ গড় চাহিদাৰ আনুমানিক পৰিমাণ (তালিকা-৪ (ক) × ৬৫টা পৰিয়াল)

২.৩। গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পৰিয়ালৰ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ উপৰি এই ধৰণৰ সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰি স্থানীয় বজাৰত বিক্ৰীৰ জৰিয়তে গাঁওবাসী বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। বালিজান সন্মিলন জে এফ এম চি-ৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণনৰ তথ্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল—

তালিকা- ৫ (ক) : বালিজান সন্মিলন জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

বনজ উৎপাদনৰ নাম	বিপণনৰ বাবে সংগ্ৰহ			সংগ্ৰহৰ স্থান
	ঋতু / মাহ	সংগ্ৰহকাৰী পৰিয়ালৰ সংখ্যা	সংগৃহীত সামগ্ৰীৰ গড় পৰিমাণ (কিঃ গ্ৰাঃ)	
কাঠখৰি	বছৰজুৰি	১৮৩	৪৩২০	বনাঞ্চল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	১৮৩	৪টা	বনাঞ্চল
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—	—
বাঁহ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	১৮৩	১৬টা	বনাঞ্চল
খুঁটা	—	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	বছৰজুৰি	১৮৩	দৈনিক ৮ কিঃ গ্ৰাঃ	বনাঞ্চল
এন টি এফ পি	বছৰজুৰি	১৮৩	৯-১১ কিঃ গ্ৰাঃ	বনাঞ্চল
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৩/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

ওপৰৰ তালিকাত উল্লিখিত তথ্যৰ লগত সম্পৰ্কিত কিছু প্ৰাসংগিক তথ্য তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ৫ (খ) : বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন অতিৰিক্ত তথ্য (বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি)

বনজ উৎপাদনৰ নাম	উদ্ধৃত বিপণন (কিঃ গ্ৰাঃ)	কেনেদৰে বিপণন কৰা হয়	বনজ উৎপাদন বিক্ৰীৰ মাধ্যমেৰে প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় আয়
কাঠখৰি	১১৭০০০/বছৰ	স্থানীয় বজাৰ	১৮০০-২১০০/ মাহ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	২২-৪০টা / মাহ	স্থানীয় বজাৰ	৮০০-১২৫০/ মাহ
খুঁটা	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	১২০০/ বছৰ	স্থানীয় বজাৰ	৯০০-১৪০০/ মাহ
এন টি এফ পি	—	—	—
অন্যান্য—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৪/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

২.৪। বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা— ঘৰুৱা ব্যৱহাৰ আৰু বিপণনৰ বাবে

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা উপ-শাখাৰ তথ্যৰ ভিত্তিত বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদাৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল।

দ্ৰষ্টব্য : পূৰ্বৱৰ্তী পৃষ্ঠাত উল্লেখ কৰা এই অধ্যায়ৰ তালিকা

৪ (খ) আৰু ৫ (খ)

৩। বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্ত বিষয়

৩.১। সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বিষয়সমূহ সংক্ষিপ্তভাৱে তলত দিয়া হ'ল—

তালিকা- ৭ : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

সমস্যাৰ ধৰণ	প্ৰাসংগিক (হয়/নহয়)	গুৰুত্ব (হয়/নহয়)
চৰণীয়া পথাৰ-স্থানীয় পশু	হয়	হয়
চৰণীয়া পথাৰ- অন্যান্য এলেকাৰ পশু	হয়	হয়
বেআইনীভাৱে কাঠকটা	নহয়	নহয়
কাঠ চোৰাং চালান	হয়	হয়
দুৰ্ঘটনাবশতঃ অগ্নিকাণ্ড	হয়	হয়
বনভূমি বেদখল	হয়	হয়
সাপে কামোৰাৰ ঘটনা/জীৱনৰ ভাবুকি/ বন সুৰক্ষাত বিপদ	হয়	হয়
ভেষজ উদ্ভিদ চুৰি	হয়	নহয়

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা ৩.৫/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

এইদৰে উপৰোক্ত জে এফ এম চিত বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়ত সন্মুখীন হোৱা দিশসমূহ হ'ল—

- ক) চৰণীয়া পথাৰ — স্থানীয় জন্তু
- খ) চৰণীয়া পথাৰ — অন্যান্য এলেকাৰ জন্তু

৩.২। বনাঞ্চল ক্ষতিৰ কাৰণসমূহ

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত বনাঞ্চল অনুন্নয়নৰ কাৰণসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি—

- ক) কোনো বৈজ্ঞানিক পৰিকল্পনা নাই
- খ) জনজাতীয় মানুহৰ পৰম্পৰাগত খেতি
- গ) পাৰ্বত্য এলেকাৰ দিশত উগ্ৰপন্থী সমস্যা

(উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা ৩.৬/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা)

৪। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ত বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলৰ উপ-শাখাত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি, যেনে সুৰক্ষাৰ পৰিকল্পনা, বন উন্নয়ন (পৰিচৰ্যা), নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন, তত্ত্বাবধান আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ কাম-কাজ।

৪.১। সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলত দিয়াৰ দৰে— বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ পূৰ্বে আলোচিত উপ-শাখা ৩.১-ৰ পৰা আলোচনা কৰা হৈছে।

তালিকা- ৮ : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা কৰ্ম (প্ৰযোজ্য হিচাপে প্ৰফ'ৰ্মা-৩ৰ তালিকা ৩.৭ৰ পৰা পূৰণ কৰা হ'ব	বনাঞ্চল এলেকাৰ অৱস্থিতি	ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ সংখ্যাগত মান নিৰ্ণয় (দৈৰ্ঘ্য, আয়তন, আকাৰ ইত্যাদি)	সময়-কাল	অগ্ৰাধিকাৰ (উচ্চ/মধ্যম/নিম্ন)
১। পহৰাদাৰ নিয়োগ	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিলোমিটাৰ	সন্ধিয়া ৬ বজাৰ পৰা পুৱা ৬ বজা	উচ্চ
২। চোৰাংচোৱা বাঁটা	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিলোমিটাৰ	যিকোনো সময়ত	উচ্চ
৩। অগ্নি সুৰক্ষা	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিলোমিটাৰ	যিকোনো সময়ত	উচ্চ

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা- ৩.৭/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা এইদৰে বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত পৰিকল্পনা কৰা উল্লেখযোগ্য প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ (উচ্চ/মধ্যম অগ্ৰাধিকাৰসহ) তলত দিয়াৰ দৰে—

ক) বেৰ

খ) অগ্নি সুৰক্ষা

৪.২। প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চলৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকাসমূহৰ নিৰাময়ৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ ধৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৯ : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

নিৰাময় ব্যৱস্থা	প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)	জে এফ এম চি-ৰ দায়িত্ব (হয়/নহয়)	মাহ/বছৰ যেতিয়া কৰিব পাৰি	নিৰাময় ব্যৱস্থাৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত বৰ্ধিত এলেকা (হেক্টৰ)
ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলৰ পুনৰুদ্ধাৰ	হয়	হয়	জুন-জুলাই	২০০
কটা গছৰ গুৰিৰ সুৰক্ষা	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	২০০
জল বিভাজিকা নিৰাময়	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	৫ হেক্টৰ
জলাধাৰ	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	৫ হেক্টৰ
ঘাঁহ আৰু তৃণভূমিৰ কাম	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	—
বাঁহ খেতি আৰু মাটি পেলোৱা	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল
বীজ সিঁচা	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	—
শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ	হয়	হয়	বছৰ জুৰি	—
কলম আৰু নিৰাময়	হয়	হয়	বছৰজুৰি	—
শিলৰ প্ৰাচীৰ/অন্য বেৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	২০০ হেক্টৰ
সামাজিক বেৰ	হয়	হয়	বছৰজুৰি	২০০ হেক্টৰ
অন্যান্য কাম-কাজ (হাতীৰ পৰা সুৰক্ষা)	হয়	হয়	বছৰজুৰি	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৯/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

এইদৰে বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চল এলেকাত নিৰাময় কাম-কাজৰ বাবে নিম্নোক্ত প্ৰস্তাৱসমূহ দিয়া হৈছে :

- ক) বীজ সিঁচা
খ) শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ

৪.৩। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা— অগ্ৰিম কাম-কাজ আৰু বন সৃষ্টি

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট বিষয়বোৰ তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১০ : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নিৰাময় ব্যৱস্থা	ৰোপণৰ বাবে হেক্টৰৰ হিচাপত নিৰ্দ্ধাৰিত এলেকা	ব্লক ৰোপণৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ	প্ৰজাতি	স্থান ব্যৱধান (মিটাৰ × মিটাৰ)
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	৪৫ হেক্টৰ এ পি এফ বি চিৰ দ্বাৰা এ এল আৰ	—	শাল বহিৰ্ভূত এন টি এফ পি	২×২
ব্লক ৰোপণ	—	—	—	—
নিম, আমলখি, মছৰা বহৰা (ভেষজ উদ্ভিদ)ৰ বীজ সিঁচা	১৫	—	ভেষজ উদ্ভিদ	—
সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ/সিঁচা	—	—	—	—
পোনপটীয়া ৰোপণ	—	—	—	—
অন্যান্য	—	—	—	—
মুঠ এলেকা (হেক্টৰ)	৬০ হেক্টৰ	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৮/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৪.৪। বনাঞ্চল উন্নয়ন — বাৰ্ষিক লক্ষ্য মাত্ৰা

৫.তালিকা-১০ (ক) আৰু (খ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ত বন উন্নতকৰণৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা (বছৰ-১-ৰ পৰা বছৰ-৫ আৰু বছৰ-৬-ৰ পৰা বছৰ-১০)

ওপৰৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত বাৰ্ষিক লক্ষ্য হিচাপে দহ বছৰ সময়ৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

ৰোপণৰ নাম	:	শালমিশ্ৰিত সহযোগীৰ সৈতে খণ্ড ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	:	২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	:	১০০ হেক্টৰ
স্থান ব্যৱধান	:	৩×৩ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ১১০০ পুলি
বৃদ্ধি কৰিবলগীয়া উদ্ভিদৰ সংখ্যা	:	১১০০০০ (বছৰি আনুমানিক ১১০০০)
খণ্ডৰ সংখ্যা	:	১০টা (প্ৰতিটো ১০ হেক্টৰকৈ)
প্ৰজাতি	:	শাল; সহযোগী —গমাৰি, চিচু, তিতাচপা আদি
হাৰ	:	এ পি এফ বি চি এছৰ দ্বাৰা অনুমোদন ক্ৰমে (প্ৰতি দুবছৰ মূৰে মূৰে কুৰি শতাংশ হাৰত বৃদ্ধি)

ৰোপণ সৃজনৰ বাবে কৰ্ম আঁচনি		
বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	পুনৰ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা, প্ৰাকৃতিক-জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, ১০০ হেক্টৰৰ কম নহয়, ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, চাৰিটা খণ্ডত মাটি বিভাজন, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম@ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টৰ।	১,০০,০০০/-
২০১৭-১৮*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ পুলি প্ৰতি হেঙত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৪,৯৭,০০০/-
২০১৮-১৯*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৪,৯৭,০০০/-
	প্ৰথম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৬১,৬০০/-
২০১৯-২০*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৫,৯৬,৪০০/-
	দ্বিতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৭৩,৯২০/-
২০২০-২১*	৩x৩ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ১১১১ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৫,৯৬,৪০০/-
	তৃতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,৪৭,৮৪০/-
২০২১-২২*	চতুৰ্থ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২২-২৩*	পঞ্চম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৩,৫৪,৮৬১/-
২০২৩-২৪*	ষষ্ঠ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২৪-২৫*	সপ্তম নিৰণি	২,৬৬,১১২/-
২০২৫-২৬*	অষ্টম নিৰণি	২,৬৬,১১২/-
	প্ৰয়োজনীয় মুঠ বাজেট	৩৯,৮৯,৪২৪/-

* ৰোপণৰ পাঁচ বছৰ বিৰতিৰ পিছত বন-বাত নিৰণি কাৰ্য কৰিব লাগিব।

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১০/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

ৰোপণৰ নাম	:	সহযোগী প্ৰজাতিসহ চেণ্ডণ মিশ্ৰিত প্ৰজাতিৰ ব্লক ৰোপণ
ৰোপণৰ সময়সীমা	:	২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)
ৰোপণৰ এলেকা	:	১০০ হেক্টৰ
স্থান ব্যৱধান	:	২x২ মিটাৰ, প্ৰতি হেক্টৰত ২৫০০ পুলি
বৃদ্ধি কৰিবলগীয়া উদ্ভিদৰ সংখ্যা	:	১১০০০০ (বছৰি আনুমানিক ১১০০০)
খণ্ডৰ সংখ্যা	:	১০টা (প্ৰতিটো ১০ হেক্টৰকৈ)
প্ৰজাতি	:	চেণ্ডণ; সহযোগী —আজাৰ, কৰৈ, খয়েৰ, চিচু, জিয়া, অৰ্জুন, ঘোঁৰানিম বাঁহ (জাতি, কেঁকো, ভলুকা, বিজুলী) আদি।

ৰোপণ সৃজনৰ বাবে কৰ্ম আঁচনি		
বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	পুনৰ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা-প্ৰাকৃতিক জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, দহ হেক্টৰৰ কম নহয়, ডিচেম্বৰ জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, চাৰিটা খণ্ডত মাটি বিভাজন, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম@ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টৰ।	১,০০,০০০/-
২০১৭-১৮*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ পুলি প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ-এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২,৬২,৫০০/-
২০১৮-১৯*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২,৬২,৫০০/-
	প্ৰথম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২৬,৯৫০/-
২০১৯-২০*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১,৫০০০/-
	দ্বিতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৩২,৩৪০/-
২০২০-২১*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১,৫০০০/-
	তৃতীয় নিৰণি	৬৪,৬৮০/-
২০২১-২২*	চতুৰ্থ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২২-২৩*	পঞ্চম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,৫৫,২৩২/-
২০২৩-২৪*	ষষ্ঠ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,১৬,৪২৪/-
২০২৪-২৫*	সপ্তম নিৰণি	১,১৬,৪২৪/-
২০২৫-২৬*	অষ্টম নিৰণি	১,১৬,৪২৪/-
	প্ৰয়োজনীয় মুঠ বাজেট	২১,৪৯,৫৮৬/-

*ৰোপণৰ পাঁচ বছৰ বিৰতিৰ পিছত বন-বাত নিৰণি কাৰ্য কৰিব লাগিব।

৫.১। নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা তলৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ প্ৰকাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল
ক) জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী (বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীসহিত)

খ) অন্যান্য নাৰ্ছাৰী -আত্মসহায়ক গোট আৰু ব্যক্তিগত

বিতং বিৱৰণ তলত দিয়া হ'ল—

জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাখনত বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে। ইয়াত জে এফ এম চি-ৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত আছে কৰা হৈছে।

তালিকা- ১১ (ক) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি	বিবিধ প্ৰকাৰৰ	২০১৬	৭,২০,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১১'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

অন্যান্য নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাখনত বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে।

তালিকা- ১১ (খ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ নিকটৱৰ্তী অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি	বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ	২০১৬	৭,২০,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১২'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৫.২ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা- ১০ বছৰ

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত ৰোপণৰ কৰা বৃক্ষৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল। ইয়াৰ দহবছৰীয়া সময়সীমা ধাৰ্য কৰা হৈছে।

(ক) বৃক্ষৰ প্ৰজাতিসমূহ, গমাৰি, চেণ্ডণ

তালিকা- ১২ (ক) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ চেণ্ডণ ৰোপণ কৰা চেণ্ডণ গছৰ পুলিৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	নিৰ্দিষ্ট দিনৰ মূৰে মূৰে অপতৃণ চাফাই আৰু ক্ৰিপাৰ ৰিং আঁতৰোৱা
দ্বিতীয় বছৰ	সূৰ্য পোহৰক বাধা দিয়া অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা। ব্যৱধান পূৰণ পোনপটীয়াভাৱে উদ্ভিদসমূহ বাঢ়ি যোৱাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা
তৃতীয় বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	কাষৰ উদ্ভিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	কাষৰ উদ্ভিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
ষষ্ঠ বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
সপ্তম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
অষ্টম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
নৱম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
দশম বছৰ	চেণ্ডণৰ বিকল্প শাৰীসমূহ আঁতৰোৱা

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(খ) বাঁহ

তালিকা- ১২ (খ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বাঁহ ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	নিৰাণি আৰু অন্যান্য অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকাষে ৰিং গঠন
দ্বিতীয় বছৰ	নিৰাণি আৰু অন্যান্য অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকাষে ৰিং গঠন
তৃতীয় বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ
ষষ্ঠ বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নৱম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(গ) কাঠখৰি ৰোপণ

তালিকা- ১২ (গ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ কাঠখৰি ৰোপণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকাষে নিৰাণি আৰু ৰিং গঠন
দ্বিতীয় বছৰ	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকাষে নিৰাণি আৰু ৰিং গঠন
তৃতীয় বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	ৰোপিত পুলিত শাৰী তৈয়াৰ
ষষ্ঠ বছৰ	গছৰ গুৰি চিকণোৱা
সপ্তম	গছৰ ডাল-পাত কলম (১৫ বছৰৰ মূৰে মূৰে)

অষ্টম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
নৱম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
দশম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(ঘ) এন টি এফ পি / ভেষজ উদ্ভিদ

তালিকা- ১২ (ঘ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ এন টি এফ পি / ঔষধি ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	পুলিৰ চাৰিওকাষে নিৰণি ৰিং গঠন অন্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী ঋতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৱাবলৈ কলিসমূহ কটা
দ্বিতীয় বছৰ	পুলিৰ চাৰিওকাষে নিৰণি ৰিং গঠন অন্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী ঋতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৱাবলৈ কলিসমূহ কটা
তৃতীয় বছৰ	ফল-বীজ সংগ্ৰহ আৰু মৃতবোৰ আঁতৰাবলৈ পাতলীয়া কলম
চতুৰ্থ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
পঞ্চম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
ষষ্ঠ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নৱম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু গাঁওবাসীৰ সৈতে আলোচনা

৫.৩ : বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজৰ পৰিকল্পনা

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বাবে বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজৰ পৰিকল্পনাসমূহ তলত দিয়া হ'ল :

তালিকা- ১৩ : বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চি-ত বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজ

কাৰ্য	প্ৰয়োজনীয়তা হয়-নহয়	দায়বদ্ধতা	মাহ-বছৰ	কালি (হেক্টৰ)
১) চিকিৎসা/ স্বাস্থ্য যতন শিবিৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
২) অনানুষ্ঠানিক শিক্ষা কেন্দ্ৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
৩) ইন্ধন ৰক্ষা ডিভাইচ প্ৰৱৰ্তন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
৪) গো উন্নয়ন /স্বাস্থ্য উন্নয়ন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৩'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা ।

বিপণন কাৰ্য

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ উৎপাদনসমূহ বিপণন কাৰ্যৰ বাবে পৰিকল্পনা হ'ল

ক) জিলাখনৰ ভিতৰ-বাহিৰৰ ব্যৱসায়ীসকলৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিব লাগিব

খ) বন বজাৰত বিক্ৰী

গ) প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণ

প্ৰত্যাশিত লাভ

এই উপ-শাখাত বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ আৰু সেইবোৰ বিতৰণৰ বিৱৰণ তলত উল্লেখ কৰা হৈছে।

৫.৪ কাঠ আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ উল্লিখিত বিষয় নিম্নোক্ত তালিকাত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। এই বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনস্থ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ জৰিয়তে সুফলবোৰ প্ৰত্যাশা কৰা হৈছে।

তালিকা- ১৪ : বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ

সামগ্ৰী	মাহ	বছৰ (নিৰ্দেশক)	পৰিমাণ
কাঠখৰি	১২ মাহ	-	৬৫-৭৫ কিঃগ্ৰাঃ /মাহ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	১২ মাহ	৩২-৪০ টুকুৰা/মাহ	৭০০-১২৫০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ
খুঁটা	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা ঘাঁহ আৰু পশুখাদ্য	১২ মাহ	-	১৬০০-২০০০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ

বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	পুনৰ্জ্জীৱিতকৰণৰ বাবে উপযুক্ত স্থান চিনাক্ত, স্বাভাৱিকভাৱে বীজ পৰাৰ সম্ভাৱনা পৰীক্ষা-প্ৰাকৃতিক জৈৱিক হস্তক্ষেপ আৰু তীব্ৰতা নিৰ্ণয়, দহ হেক্টৰৰ কম নহয়, ডিচেম্বৰ জানুৱাৰী মাহত মাটিৰ সীমা চিনাক্ত, চাৰিটা খণ্ডত মাটি বিভাজন, মাটি উন্নয়ন, মাটিৰ কাম@ ১০০০ টকা প্ৰতি হেক্টৰ।	১,০০,০০০/-
২০১৭-১৮*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ পুলি প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ-এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২,৬২,৫০০/-
২০১৮-১৯*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ - এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২,৬২,৫০০/-
	প্ৰথম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২৬,৯৫০/-
২০১৯-২০*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১,৫০০০/-
	দ্বিতীয় নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	৩২,৩৪০/-
২০২০-২১*	২x২ মিটাৰ খণ্ড ৰোপণ, ২৫০০ প্ৰতি হেক্টৰত ৰোপণ- এপ্ৰিল-জুন মাহত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১,৫০০০/-
	তৃতীয় নিৰণি	৬৪,৬৮০/-
২০২১-২২*	চতুৰ্থ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	২,৬৬,১১২/-
২০২২-২৩*	পঞ্চম নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,৫৫,২৩২/-
২০২৩-২৪*	ষষ্ঠ নিৰণি; পূৰ্বৰ বৰ্ষৰ মৃত/অৰ্ধমৃত পুলিবোৰ আঁতৰাই পেলোৱা	১,১৬,৪২৪/-
২০২৪-২৫*	সপ্তম নিৰণি	১,১৬,৪২৪/-
২০২৫-২৬*	অষ্টম নিৰণি	১,১৬,৪২৪/-
	প্ৰয়োজনীয় মুঠ বাজেট	২১,৪৯,৫৮৬/-

*ৰোপণৰ পাঁচ বছৰ বিৰতিৰ পিছত বন-বাত নিৰণি কাৰ্য কৰিব লাগিব।

৫.৫। নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা তলৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ প্ৰকাৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল
ক) জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী (বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীসহিত)
খ) অন্যান্য নাৰ্ছাৰী -আত্মসহায়ক গোট আৰু ব্যক্তিগত
বিতং বিৱৰণ তলত দিয়া হ'ল—

জে এফ এম চি নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাখনত বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে। ইয়াত জে এফ এম চি-ৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত আছে কৰা হৈছে।

তালিকা- ১১ (ক) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি	বিবিধ প্ৰকাৰৰ	২০১৬	৭,২০,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১১'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

অন্যান্য নাৰ্ছাৰী

তলৰ তালিকাখনত বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা হৈছে।

তালিকা- ১১ (খ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ নিকটৱৰ্তী অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থান	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ বছৰ	বীজৰ সংখ্যা	মন্তব্য
বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি	বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ	২০১৬	৭,২০,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১২'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৫.৬ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা— ১০ বছৰ

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিত ৰোপণৰ কৰা বৃক্ষৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা তলত দিয়া হ'ল। ইয়াৰ দহবছৰীয়া সময়সীমা ধাৰ্য কৰা হৈছে।

(ক) বৃক্ষৰ প্ৰজাতিসমূহ, গমাৰি, চেণ্ডণ

তালিকা- ১২ (ক) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ চেণ্ডণ ৰোপণ কৰা চেণ্ডণ গছৰ পুলিৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	নিৰ্দিষ্ট দিনৰ মূৰে মূৰে অপতৃণ চাফাই আৰু ক্ৰিপাৰ ৰিং আঁতৰোৱা
দ্বিতীয় বছৰ	সূৰ্য পোহৰক বাধা দিয়া অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা। ব্যৱধান পূৰণ পোনপটীয়াভাৱে উদ্ভিদসমূহ বাঢ়ি যোৱাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা
তৃতীয় বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	কাষৰ উদ্ভিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	কাষৰ উদ্ভিদসমূহৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
ষষ্ঠ বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
সপ্তম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
অষ্টম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
নৱম বছৰ	ব্যৱধান ৰোপণ
দশম বছৰ	চেণ্ডণৰ বিকল্প শাৰীসমূহ আঁতৰোৱা

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(খ) বাঁহ

তালিকা- ১২ (খ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ বাঁহ ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	নিৰণি আৰু অন্যান্য অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকাষে ৰিং গঠন
দ্বিতীয় বছৰ	নিৰণি আৰু অন্যান্য অপতৃণসমূহ আঁতৰোৱা পুলিৰ চাৰিওকাষে ৰিং গঠন
তৃতীয় বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ
ষষ্ঠ বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নবম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছৰ	ঘাঁহৰ আগ আঁতৰোৱা আৰু সুবিন্যস্তকৰণ পৰ্যাপ্ত পোহৰ আৰু বতাহ পাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(গ) কাঠখৰি ৰোপণ

তালিকা- ১২ (গ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ কাঠখৰি ৰোপণ পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকাষে নিৰণি আৰু ৰিং গঠন
দ্বিতীয় বছৰ	কাঠখৰিৰ বীজসমূহৰ চাৰিওকাষে নিৰণি আৰু ৰিং গঠন
তৃতীয় বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
চতুৰ্থ বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা, অন্যফালৰ ডাল-পাত আঁতৰোৱা
পঞ্চম বছৰ	ৰোপিত পুলিত শাৰী তৈয়াৰ
ষষ্ঠ বছৰ	গছৰ গুৰি চিকণোৱা
সপ্তম	গছৰ ডাল-পাত কলম (১৫ বছৰৰ মূৰে মূৰে)

অষ্টম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
নৱম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি
দশম বছৰ	কাষৰ ডালসমূহ কটা আৰু নিৰণি

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(ঘ) এন টি এফ পি / ভেষজ উদ্ভিদ

তালিকা- ১২ (ঘ) : বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ এন টি এফ পি / ঔষধি ৰোপণৰ প্ৰতিপালন পৰিকল্পনা

বছৰ	পৰিচৰ্যা
প্ৰথম বছৰ	পুলিৰ চাৰিওকাষে নিৰণি ৰিং গঠন অন্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী ঋতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৰাবলৈ কলিসমূহ কটা
দ্বিতীয় বছৰ	পুলিৰ চাৰিওকাষে নিৰণি ৰিং গঠন অন্তিম সীমাত কটা পৰৱৰ্তী ঋতুত ফল উৎপাদনৰ বাবে পিছুৰাবলৈ কলিসমূহ কটা
তৃতীয় বছৰ	ফল-বীজ সংগ্ৰহ আৰু মৃতবোৰ আঁতৰাবলৈ পাতলীয়া কলম
চতুৰ্থ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
পঞ্চম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
ষষ্ঠ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
সপ্তম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
অষ্টম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
নৱম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম
দশম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ইফালে-সিফালে বঢ়া-অতিৰিক্ত ডাল-পাতসমূহ আঁতৰাবৰ বাবে পাতলীয়া কলম

উৎস : বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু গাঁওবাসীৰ সৈতে আলোচনা

৫.৭ : বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজৰ পৰিকল্পনা

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ বাবে বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজৰ পৰিকল্পনাসমূহ তলত দিয়া হ'ল :

তালিকা- ১৩ : বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চি-ত বিবিধ প্ৰকাৰ কামকাজ

কাৰ্য	প্ৰয়োজনীয়তা হয়-নহয়	দায়বদ্ধতা	মাহ-বছৰ	কালি (হেক্টৰ)
১) চিকিৎসা/ স্বাস্থ্য যতন শিবিৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
২) অনানুষ্ঠানিক শিক্ষা কেন্দ্ৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
৩) ইন্ধন ৰক্ষা ডিভাইচ প্ৰৱৰ্তন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
৪) গো উন্নয়ন /স্বাস্থ্য উন্নয়ন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰু-মাৰ্চ	জে এফ এম চি

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১৩'/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা ।

বিপণন কাৰ্য

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ উৎপাদনসমূহ বিপণন কাৰ্যৰ বাবে পৰিকল্পনা হ'ল

ক) জিলাখনৰ ভিতৰ-বাহিৰৰ ব্যৱসায়ীসকলৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিব লাগিব

খ) বন বজাৰত বিক্ৰী

গ) প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণ

প্ৰত্যাশিত লাভ

এই উপ-শাখাত বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বন সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ আৰু সেইবোৰ বিতৰণৰ বিৱৰণ তলত উল্লেখ কৰা হৈছে।

৫.৮ কাঠ আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল

বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ উল্লিখিত বিষয় নিম্নোক্ত তালিকাত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। এই বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনস্থ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ জৰিয়তে সুফলবোৰ প্ৰত্যাশা কৰা হৈছে।

তালিকা- ১৪ : বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ

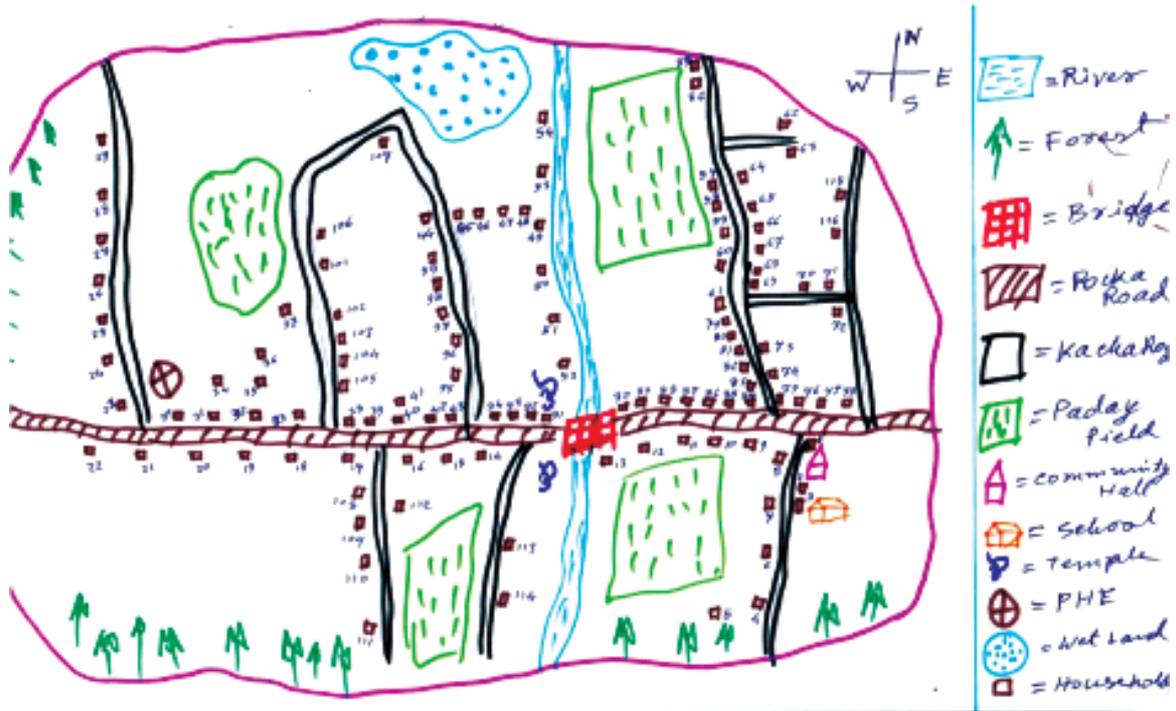
সামগ্ৰী	মাহ	বছৰ (নিৰ্দেশক)	পৰিমাণ
কাঠখৰি	১২ মাহ	-	৬৫-৭৫ কিঃগ্ৰাঃ /মাহ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	১২ মাহ	৩২-৪০ টুকুৰা/মাহ	৭০০-১২৫০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ
খুঁটা	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা ঘাঁহ আৰু পশুখাদ্য	১২ মাহ	-	১৬০০-২০০০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ

পৰিশিষ্ট তালিকা

পৰিশিষ্ট নং	শিৰোনাম
১	মানচিত্র গাঁৱৰ মানচিত্র সামাজিক মানচিত্র জি আই এছ মানচিত্র
২	পি আৰ এ অনুশীলন * সমূহীয়া আলোচনাত অলোকপাত * ঋতুকালীনতা সমীক্ষা * সামাজিক মানচিত্রায়ন * সম্পদৰ স্থানাংক * ভেন ডায়েগ্রাম * চাপাট্টি ডায়েগ্রাম * স্থানাংক অনুশীলন
৩	আলোকচিত্র
৪	পূৰণ কৰা তালিকা- প্ৰফৰ্মা ১ৰ পৰা ৪ (তালিকা ১-৩৭)

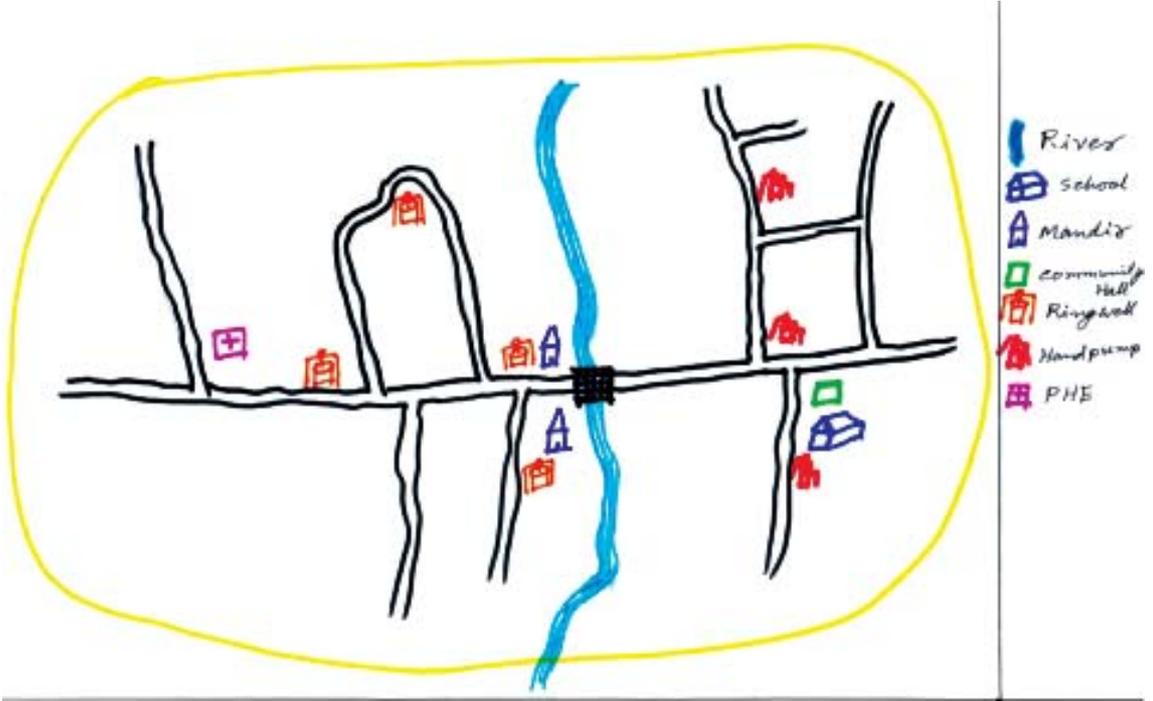
পৰিশিষ্ট-১

বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ সম্পদৰ মানচিত্র :

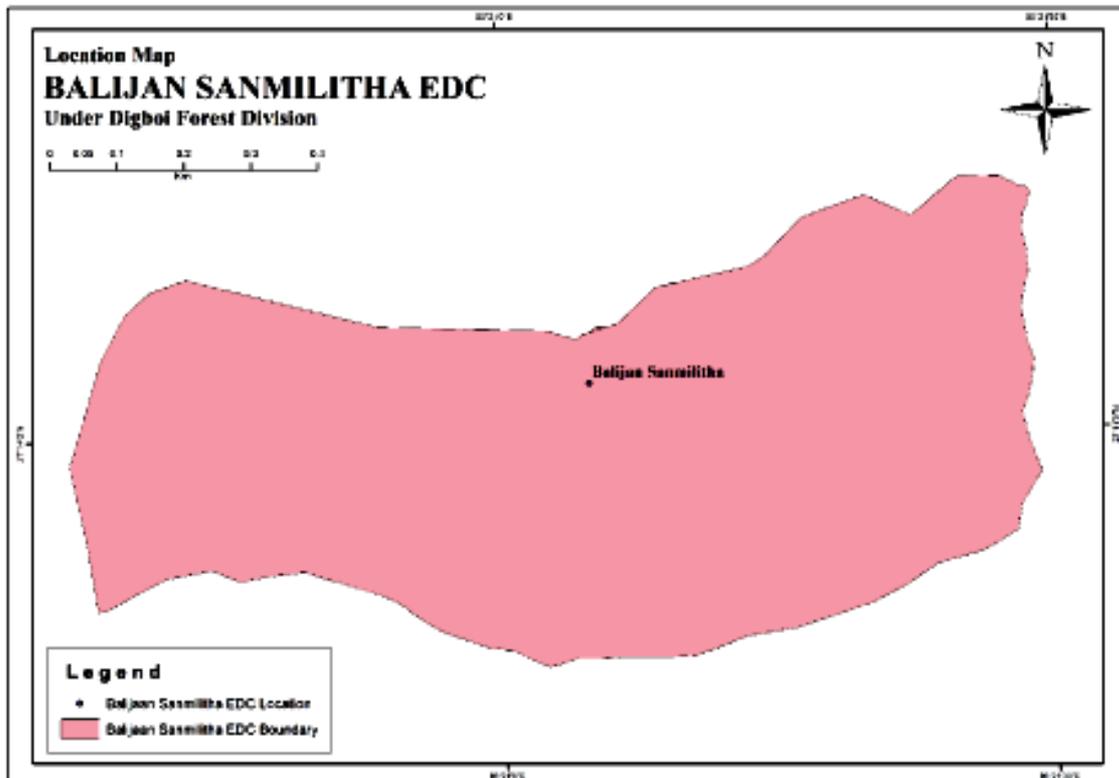
Participants : Pooja Joti Konwar, Sia Sujit Konwar, Priyanka Hazarika
 Chandrajit Konwar, Manojkanti, Lisa Bonual, Bidyaboti Gogoi
 Bikram B. Umish, Rupamkanta, Jintu Borah, Piku Konwar

২। সম্পদৰ মানচিত্র

মতাবে কতিপয় : পঞ্চাঙ্গ স্কুলি কনৱাৰ, সিা সৈজিত কনৱাৰ প্ৰিয়ংকা হাসানিকা
 অৰুণাৰাজিত কনৱাৰ মনুজপ্ৰসাদ, লিসা বনুৱাল, বিদ্যাতোতি গুগৈ
 ঙীত্ৰাণী ৰাণীমিঠা, ৰূপাৰত্না, জিত্ৰা ৰাণী, পিকা কনৱাৰ

জি আই এছ মানচিত্র

পৰিশিষ্ট ২ - পি আৰ এ কামকাজ

পি আৰ এৰ স্থান আৰু সময়

অংশগ্ৰহণকাৰীৰ সংখ্যা :	৫৫
সময় :	দিনৰ ১.৩০ বজা
স্থান :	নামঘৰ, বালিজান গাঁও

তালিকা : ২.১ বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ অধীনস্থ গাঁওবোৰৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ

ক্রঃ নং	গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	জনসংখ্যা		
			মুঠ	পুৰুষ	মহিলা
১	বালিজান	২১	৮৪	৪৩	৪১
২	কেন্দুগুৰি	১৭	১০২	৫২	৫০
৩	নিউ কলনি	৭৮	৩৯০	২০০	১৯০
	মুঠ	১১৬	৫৭৬	২৯৫	২৮১

পি আৰ এ কলাকৌশলৰ অনুশীলনত ব্যৱহৃত বিভিন্ন পি আৰ এ পদ্ধতি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :

- ক) সমূহীয়া আলোচনাৰ ওপৰত গুৰুত্ব
- খ) ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ
- গ) সামাজিক মানচিত্ৰায়ন
- ঘ) সম্পদৰ স্থানাংক
- ঙ) ভেন ডায়েগ্রাম
- চ) চাপাট্টি ডায়েগ্রাম
- ছ) স্থানাংক অনুশীলন
- ক) সমূহীয়া আলোচনাৰ ওপৰত গুৰুত্ব

সমগ্ৰ সমূহীয়া আলোচনাৰ গুৰুত্ব গ্ৰামাণ অৰ্থনীতিৰ বিষয়সমূহৰ ওপৰত কেন্দ্ৰীভূত— যেনে জে এফ এম চিত প্ৰাথমিক জীৱিকাৰ উপায়সমূহ, কৃষি, পশুধন, দক্ষতাসমূহ, পৰ্যাপ্ত সহায়ক সেৱাসমূহ, আন্তঃগাঁথনি আদিৰ লগতে সমগ্ৰ আলোচনাত বনাঞ্চলত বৰ্তমান থকা গুৰুত্বপূৰ্ণ নিৰ্ণায়কসমূহো বিবেচনা কৰা হয়। সাঁহাৰি দিওঁতাসকলৰ পৰা তথ্য সংগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰত এই সকলোবোৰ বিষয়ত গুৰুত্ব দিয়া হয়।

সমূহীয়া আলোচনাৰ পৰা প্ৰাপ্ততথ্য

- জে এফ এম চিৰ গাঁওসমূহত বৰ্তমান জীৱিকাৰ পৰ্যাপ্ত উপায়সমূহ হৈছে দিন হাজিৰা আৰু নগণ্যসংখ্যক ব্যক্তিগত কামকাজ। জে এফ এম চিত কৃষি ব্যাপক নহয়, মাত্ৰ ৬ শতাংশ পৰিয়ালেহে ধানখেতি কৰে, যিটো আকৌ বৰষুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।
- কিছু নতুন জীৱিকাৰ উপায় হৈছে মজলীয়া ধৰণৰ হাঁহ-কুকুৰাৰ ফাৰ্ম আৰু নিকটৱৰ্তী চাহ বাগানসমূহত দিন হাজিৰা।
- কৃষিৰ ক্ষেত্ৰত কোনো সহায়ক সেৱা উপলব্ধ নহয়।
- গাঁওবাসীয়ে গৰু, হাঁহ, স্থানীয় কুকুৰা আৰু গাহৰি প্ৰতিপালন কৰে। প্ৰায় ৯০ শতাংশ ক্ষেত্ৰত দেখা গৈছে যে ঘাইকৈ মহিলাসকলেই পশুপালন কৰে। কিন্তু পশুপালনৰ ক্ষেত্ৰত যেতিয়া ৰোগ বিয়পি পৰে আৰু বনৰীয়া জন্তুৱে আক্ৰমণ কৰে, তেতিয়া গাঁওবাসী গুৰুতৰ বিপদৰ সন্মুখীন হয়।
- যথোপযুক্তভাৱে পশুপালন নিশ্চিত কৰাৰ কাৰণে চৰকাৰী কৰ্তৃপক্ষৰ তৰফৰ পৰা কোনো সহায়ক

- সেৱা আগবঢ়োৱা নহয়। আনকি ডুমডুমাত থকা পশু চিকিৎসা উপকেন্দ্ৰয়ো কাম কৰি থকা নাই।
- বয়ন, ৰাজমিস্ত্ৰীৰ কাম, বাঁহশিল্প, ইলেক্ট্ৰিচিয়ান, পানীৰ পাইপৰ মিস্ত্ৰী কাম আদি কেতবোৰ ক্ষেত্ৰত গাঁওবাসীৰ দক্ষতা আছে। এইবোৰ ক্ষেত্ৰত মুষ্টিমেয় গাঁৱৰ বাসিন্দাই বন বিভাগৰ প্ৰকল্পৰ অধীনত বুনিয়াদী প্ৰশিক্ষণ লাভ কৰিছে।
- কেতবোৰ চৰকাৰী আঁচনিৰ দ্বাৰা গাঁওবাসী উপকৃত হৈছে। সেইবোৰ হৈছে এম জি এনৰেগা, ইন্দিৰা আৱাস যোজনা, দমকলৰ ব্যৱস্থা আদি। অৱশ্যে এইবোৰ সুবিধা গাঁওবাসীৰ মাত্ৰ ২০-৩০ শতাংশ লোকেহে লাভ কৰিছে।

খ) ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ

তথ্য সংগ্ৰহ আৰু বিপদ আৰু দুৰ্যোগৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ক চিহ্নিত কৰাৰ বাবে ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। পি আৰ এৰ সময়ত সঁহাৰি দিওঁতাসকলৰ সৈতে সমূহীয়া আলোচনাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ব্যয়, আয়, ঋণ আৰু সঞ্চয় আদি পৰীক্ষাৰ লগতে কেতবোৰ দিশ যেনে নিয়োগৰ প্ৰৱণতা, স্বাস্থ্যৰ অৱস্থা, শিক্ষা আদি কোনো পৰিয়ালৰ বৃদ্ধি বা হ্রাসত জড়িত বিষয়বোৰৰ পৰিমাণ হিচাপে ধৰি লোৱা হৈছে।

ব্যয় আৰু আয়

শিশুৰ শিক্ষা হৈছে অধিকাংশ পৰিয়ালৰ বাবে এক বিষয়, যাৰবাবে বছৰৰ আৰম্ভণিতে ব্যয় কৰা হয়। সাধাৰণতে জানুৱাৰীৰ পৰা মাৰ্চলৈকে স্কুলসমূহত নতুন শিক্ষাবৰ্ষ আৰম্ভ হয়। এই সময়ত নামভৰ্তি মাচুলৰ উপৰি পোছাক, পাঠ্যপুথি আৰু অন্যান্য সা-সামগ্ৰী ক্ৰয়ৰ বাবদ ব্যয় কৰা হয়। সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলে এপ্ৰিল মাহত বিহুৰ সময়তো ব্যয় কৰে। তদুপৰি ধানখেতিত যুক্তসকলে মে' মাহৰ পৰা জুলাইলৈকে বীজ সিঁচা আৰম্ভ হোৱাৰ সময়ত আৰু অক্টোবৰৰ পৰা ডিচেম্বৰলৈকে খেতি চপোৱা ঋতুত ব্যয় কৰে।

অক্টোবৰ-নৱেম্বৰ মাহবিলাকত গাঁওবাসীৰ ধান, তামোল, পশুধন বিক্ৰী আয়ৰ এক ভাল উৎস। যিসকলে নিকটৱৰ্তী চাহ বাগিচাবিলাকত দিন হাজিৰা কৰা শ্ৰমিক হিচাপে কাম কৰে তেওঁলোকে চাহপাত তোলাৰ শ্ৰেষ্ঠ ঋতু জুন-জুলাইত ভাল পৰিমাণৰ আয় কৰে।

সঞ্চয় আৰু ঋণ

অধিকাংশ ক্ষেত্ৰতে দেখা গৈছে, আয় বৃদ্ধিৰ লগে লগে সঞ্চয় বাঢ়ে। অধিকাংশ বাসিন্দাই প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ষেত্ৰত অৰ্থাৎ ডাকঘৰ আৰু বেংকত সঞ্চয় কৰে। দেখা গৈছে আন্তঃ-ঋণ গোষ্ঠী আৰু বাহিৰৰ সদস্যৰ মাজত ঋণৰ সূতৰ হাৰ পৃথক পৃথক।

কৃষিকাৰ্যত জড়িত থকাৰ ঋতুকালীনতা

শস্য	খেতি কৰা	চপোৱা
ধান	মে'-জুলাই	অক্টোবৰ-ডিচেম্বৰ

কৃষি বহিৰ্ভূত কাৰ্যত জড়িত থকাৰ ঋতুকালীনতা

জড়িত কাৰ্য	জড়িত থকাৰ সময়
দিন হাজিৰা শ্ৰমিক	এপ্ৰিল-আগষ্ট
ৰাজমিস্ত্ৰীৰ কাম	ছেপ্টেম্বৰ-মাৰ্চ
সৰু-সুৰা ব্যৱসায়	বছৰজুৰি
ৰাজমিস্ত্ৰী	আগষ্ট-মাৰ্চ
অন্যান্য ব্যক্তিগত সেৱা	বছৰজুৰি

গ) সামাজিক মানচিত্ৰায়ন

জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত গাঁওবোৰৰ পৰিয়ালসমূহৰ আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা পৰ্যবেক্ষণৰ উদ্দেশ্যে সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ কাম-কাজ অনুষ্ঠিত কৰা হয়। এই মানচিত্ৰায়নত পৰিয়ালসমূহৰ আৱাসৰ ধৰণ, বিদ্যালয়ৰ পৰ্যাপ্ততা, সামাজিক আন্তঃগাঁথনি, ধৰ্ম আৰু সম্প্ৰদায়ৰ বিশ্বাস আদি চিহ্নিত কৰা হয়। সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ পূৰ্বে পি আৰ এত গাঁওবাসীক সমবেত কৰা উদ্দেশ্যে গাঁৱৰ ভিতৰতে এক সজাগতা শিবিৰ অনুষ্ঠিত কৰা হয়। পি আৰ এ কাম-কাজত গাঁওবাসীয়ে সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰিছে। প্ৰাথমিক পৰ্যায়ত গাঁওবাসীক গাঁৱৰ প্ৰধান পথসমূহৰ মানচিত্ৰ আঁকিবলৈ কোৱা হয়। তাৰপিছত তেওঁলোকক তেওঁলোকৰ আৱাস, গুৰুত্বপূৰ্ণ সামাজিক স্থানবোৰ আৰু চৰকাৰী কাৰ্যালয়সমূহৰ অৱস্থান পি আৰ এ দলৰ সদস্যসকলৰ সহায়ত আঁকিবলৈ কোৱা হয়। তেওঁলোকৰ ভিতৰত দুজনমানে স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে মানচিত্ৰ আঁকিবলৈ আগবাঢ়ি আহে। তেওঁলোকক গাঁৱৰ অন্যান্য বাসিন্দা আৰু দলৰ সদস্যসকলে সহায় কৰে।

তালিকা ৩.১ : গাঁওসমূহৰ বিষয়ে তথ্য

	গাঁও	বালিজন	কেন্দুগুৰি	নিউ কলনি
সামাজিক তথ্য	মুঠ জনসংখ্যা	৮৪	১০২	৩৯০
	পুৰুষ	৪৩	৫২	২০০
	মহিলা	৪১	৫০	১৯০
	মুঠ পৰিয়াল	২১	১৭	৭৮
	অৰ্ধপকী ঘৰৰ সংখ্যা	১৮	১৩	৭২
	পকী ঘৰৰ সংখ্যা	৩	৪	৬
	আই এ ৰাই ঘৰৰ সংখ্যা			
উল্লেখযোগ্য বিষয়	সেতু			
	জলধাৰা	১	১	১
	নদী	১	১	১
	চৰকাৰী স্বাস্থ্য কেন্দ্ৰ	—	—	—
	বিদ্যুৎ ট্ৰেন্সফৰ্মাৰ	—	—	—
	ৰাজহুৱা সভাঘৰ	১	—	—
	প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	১	২	১
	অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ	১	১	১
	মধ্য ইংৰাজী, উচ্চ বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়	নাই	নাই	নাই

■ সামাজিক মানচিত্ৰায়নৰ অধীনত চলোৱা অধ্যয়নত মুঠ ১১৬টা পৰিয়াল চিনাক্ত কৰা হয়। ইয়াৰে ১৩টা ঘৰ পকী (ইটাৰ দেৱালৰ)।

■ পৰিয়ালসমূহৰ শ্ৰেণীভিত্তিক বিভাজনৰ বিপৰীতে গুৰুত্বপূৰ্ণ ঠাই যেনে ৰাজহুৱা সভাঘৰ, প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ, খেলপথাৰ, ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান আদি মানচিত্ৰত অংকিত কৰা হয়।

■ গাঁওবাসীৰ পানীৰ প্ৰধান উৎস হৈছে দমকল। খোৱা আৰু দৈনন্দিন ব্যৱহাৰৰ বাবে তেওঁলোকে এই পানীয়েই ব্যৱহাৰ কৰে।

■ গাঁৱত শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা হিচাপে প্ৰাথমিক পৰ্যায়লৈকে সন্তোষজনক। দুখন গাঁৱত চাৰিখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আৰু অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ আছে। অৱশ্যে এম ই আৰু হাইস্কুলত পঢ়াৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ৪-৫ কিঃমিঃ দূৰলৈ যাবলগীয়া হয়।

ঘ) জীৱিকা ক্ৰিয়াকলাপৰ ঋতুকালীন মানচিত্ৰায়ন :

তথ্য সংগ্ৰহ আৰু বিপদ আৰু দুৰ্যোগৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ক চিহ্নিত কৰাৰ বাবে ঋতুকালীন পঞ্জিকা তৈয়াৰ কৰা হৈছে। গাঁওবাসীৰ সৈতে আয়োজিত সমূহীয়া আলোচনাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত অগ্ৰাধিকাৰ স্থানাংক মেট্ৰিক্সত শিলগুটি অথবা বীজ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। উদাহৰণ হিচাপে সৰল ৰেখাচিত্ৰ অংকন কৰা হয় ঋতুকালীন প্ৰৱণতা বৃদ্ধি বা হ্রাস দেখুৱাবলৈ। বৰষুণ, শস্যক্ৰম, শ্ৰমিকৰ চাহিদা, মজুৰি আদায় দিয়া নিয়োগৰ পৰ্যাপ্ততা, বহিৰ্গমন, মানুহৰ ৰোগৰ ঘটনা, ব্যয়ৰ পৰ্যায় আদিৰ দৰে ঋতুকালীন পাৰ্থক্যবোৰ বিবেচনা কৰা হৈছে। তদুপৰি, উৎসৱসমূহৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ সময়বিলাককো সামৰি লোৱা হৈছে।

ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণৰ পৰা প্ৰাপ্ত তথ্য : পৰিয়ালসমূহৰ উপাৰ্জন, ব্যয়, সঞ্চয় আৰু ঋণৰ অৱস্থা অনুসন্ধানৰ বাবে গুণগত আৰু পৰিমাণগত উভয় গৱেষণা আহিলা যেনে ঋতুকালীনতা বিশ্লেষণ জে এফ এম চিৰ গাঁওসমূহত সমূহীয়া আলোচনাৰ সময়ত অনুষ্ঠিত কৰা হৈছে। উপৰোক্ত বিষয়ত বিতং তথ্য পৰিশিষ্ট-২ত দিয়া হৈছে।

মুখ্য জ্ঞাত তথ্য :

সমূহীয়া আলোচনা অনুষ্ঠিত কৰি পোৱা তথ্যত দেখা গৈছে যে জে এফ এম চিত জীৱিকাৰ ঘাই ঘাই উপায়বোৰ হৈছে কৃষি, চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী চাকৰি, বয়ন, পশুপালন আৰু দিন হাজিৰা। সঁহাৰি দিওঁতাসকলে জনোৱামতে সাম্প্ৰতিক জীৱিকাৰ অন্যতম এক উপায় হৈছে বিগত ৩-৪ বছৰ ধৰি গাঁৱৰ কিছুসংখ্যক যুৱকে অটোৰিক্সা আৰু টাটা এচিৰ দৰে সৰু বাণিজ্যিক বাহনৰ গৰাকী হৈ তাক চলাই আছে।

কৃষি : জে এফ এম চিটোত মানুহৰ প্ৰাথমিক জীৱিকা হৈছে কৃষি আৰু তেওঁলোকৰ প্ৰধান কৃষি শস্য হৈছে ধান, যিটো প্ৰধান খাদ্য। গাঁওবাসীয়ে ঘৰুৱা বাৰীত ঋতুকালীন পাচলিৰ খেতি কৰে আৰু এইবোৰ ঘাইকৈ নিজৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে উৎপাদন কৰে। অৱশ্যে কিছু পৰিয়ালে বাণিজ্যিকভাৱেও পাচলি খেতি কৰে। পৰিয়ালসমূহ ঘাইকৈ শালিধানৰ খেতিৰ লগত জড়িত আৰু জুন মাহৰ পৰা নৱেম্বৰ-ডিচেম্বৰ মাহত খেতি চপোৱালৈকে তেওঁলোক এই কামতে ব্যস্ত থাকে।

কৃষিৰ প্ৰত্যাহ্বানসমূহ : কৃষি উৎপাদন ঘাইকৈ মাটিৰ প্ৰকাৰ, অধিক উৎপাদনক্ষম বীজ আৰু সাৰ, মূলধন বিনিয়োগ আৰু লগতে চৰকাৰী বিভিন্ন আঁচনিৰ সৈতে সংযোগ আদিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। কিন্তু এই এলেকাত অধ্যয়ন চলাই দেখা গৈছে যে গাঁওবাসীয়ে বিশেষভাৱে এই এলেকাত কৃষিৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুতৰ সমস্যাৰ সন্মুখীন হোৱা বুলি অৱগত কৰাইছে। গাঁওবাসীয়ে জনোৱা কিছু সমস্যা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

■ খেতি পোৱা ঋতুত ধাননি পথাৰত হাতীৰ উপদ্ৰৱ খেতিয়কসকলৰ বাবে অন্যতম ডাঙৰ সমস্যা। শস্য চপোৱাৰ চূড়ান্ত ঋতুত হাতীৰ দলে আক্ৰমণ চলায়, যাৰফলত খেতিয়কসকলে আকাংক্ষিত শস্য নাপায় আৰু ক্ষতিগ্ৰস্ত হয়।

■ শৌচনীয় জলসিঞ্চন ব্যৱস্থা এলেকাটোৰ আন এক সমস্যা। ভূগৰ্ভস্থ পানী হ্রাস, বৰষুণৰ কম পৰিমাণে ধানখেতিৰ বাবে পানীৰ সংকট সৃষ্টি কৰি আহিছে। সঁহাৰি দিওঁতাসকলে জনোৱামতে খেতিয়কসকলে কৃষিভূমিৰ বাবে নিজাকৈ জলসিঞ্চনৰ ব্যৱস্থা কৰে যদিও সেয়া পৰ্যাপ্ত নহয়।

- গাঁওবাসীয়ে নিজৰ বাৰীত বাণিজ্যিকভাৱে খেতি কৰিব বিচাৰে যদিও জলসিঞ্চনৰ অভাৱৰ বাবে সেয়াও নহয়গৈ।
- উন্নততৰ কৃষি উৎপাদশীলতা নিশ্চিত কৰিবলৈ গাঁওবাসীৰ বৈজ্ঞানিক কৃষি প্ৰযুক্তি প্ৰয়োগ আৰু কাৰিকৰী জ্ঞানৰো অভাৱ।

পশুপালন/মালিকানা : জে এফ এম চিত অৰ্থনৈতিক বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত পশুধন হৈছে প্ৰধান উপায়। গাঁৱৰ অধিকাংশ সদস্য ছাগলী, গাহৰি, হাঁহ-কুকুৰা আৰু গৰু প্ৰতিপালনত জড়িত।

পশুপালনৰ প্ৰত্যাহ্বানসমূহ :

- অধিকাংশ ক্ষেত্ৰত গাঁওবাসীৰ বাবে চৰকাৰী পশু চিকিৎসা সেৱা উপলব্ধ নহয়। গাঁওবাসীয়ে বেচৰকাৰী পশু চিকিৎসা সেৱা গ্ৰহণ কৰিবলগা হয় আৰু এয়া তেওঁলোকৰ বাবে প্ৰায়েই ব্যয়বহুল। প্ৰতিবাৰে গাঁৱলৈ যাওঁতে চৰকাৰী চিকিৎসকসহ অন্য চিকিৎসকসকলেও উচ্চ হাৰত ৰোগ চোৱা মাচুল বিচাৰে। কিছু সঁহাৰি দিওঁতাই জনাইছে যে শোচনীয় পশু চিকিৎসা সেৱাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত তেওঁলোকে নিজে বেচৰকাৰী ক্লিনিকৰ পৰা প্ৰতিষেধক বেজী দিয়া শিকিছে আৰু নিজৰ পশুধনৰ চিকিৎসা নিজেই কৰি আহিছে। কিছু ঠাইত ক্ষুদ্ৰ আৰু মজলীয়া আকাৰৰ হাঁহ-কুকুৰা পাম আৰম্ভ কৰা লোকৰ বাবে কোনো কাৰিকৰী পথ প্ৰদৰ্শন আৰু চিকিৎসা ব্যৱস্থা নাই। যাৰফলত এইবোৰ কামত তেওঁলোক গুৰুতৰ সমস্যাৰ সন্মুখীন হয়।
- গাহৰি পালন অত্যন্ত লাভজনক। ব্যাপকভাৱে ৰোগ বিয়পি পৰাত বৃহৎ আকাৰত গাহৰি পালন কৰাটো গাঁওবাসীৰ বাবে কঠিন হৈ পৰিছে। ঋতু পৰিৱৰ্তনৰ সময়তে গাহৰিবোৰ ৰোগত আক্ৰান্ত হয়। আটাইতকৈ বেছি আক্ৰান্ত হোৱা ৰোগবোৰ হৈছে ছোৱাইন ফ্লু, ডায়েৰিয়া আৰু পক্ষাঘাত। আনকি হাঁহ-কুকুৰা পালনতো সঘনে এভিয়ান ফ্লু ৰোগ বিয়পি পৰা দেখা যায় আৰু এনেধৰণে ৰোগৰ আক্ৰমণৰ সময়তেই গাঁওবাসীয়ে তেওঁলোকৰ কুকুৰাবোৰ অত্যন্ত কম দামত বিক্ৰী কৰিবলগা হয়।
- **অনা-কৃষি জীৱিকাসমূহ :** জে এফ এম চিত পৰ্যাপ্ত পৰিমাণে প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত বা দক্ষ সম্পদ অত্যন্ত কমই পোৱা গৈছে। গাঁওবাসীয়ে জনোৱামতে তেওঁলোকৰ মাজৰ কিছুসংখ্যকৈ বাঁহ আৰু বেতৰ কামৰ প্ৰশিক্ষণ লাভ কৰিছে যদিও এইবোৰ তেওঁলোকে জীৱিকাৰ উপায় হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পৰা নাই। গাঁওবাসী বয়ন, এমব্ৰইডাৰী, কোমল পুতলা নিৰ্মাণ, এল এম ভি প্ৰশিক্ষণ আৰু ফেব্ৰিক পেইণ্টিঙৰ প্ৰশিক্ষণ ল'বৰ বাবে আগ্ৰহী।

অনা-কৃষি ক্ৰিয়াকলাপৰ প্ৰতিবন্ধকতাসমূহ :

- হস্তশিল্প আৰু অন্যান্য কামকাজত জড়িত গাঁওবাসীৰ উদ্যমিতা মনোভাব কম। ইয়াৰ কাৰণ, হস্তশিল্পীসকলৰ শিক্ষাৰ মান নিম্ন, উদ্যমিতাৰ জৰিয়তে উপাৰ্জন আৰু জীৱিকা সৃষ্টিৰ সম্ভাৱনা সম্পৰ্কে সজাগতা আৰু শিক্ষাৰ অভাৱ।
- জে এফ এম চিৰ গাঁওসমূহত অনা-কৃষি ক্ৰিয়াকলাপৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত আন এক প্ৰধান অন্তৰায় হৈছে সা-সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতিৰ অভাৱ।
- কেঁচামাল আৰু উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ মজুতকৰণ ব্যৱস্থাৰ অভাৱ।
- পৰ্যাপ্ত বজাৰ আৰু বিপণন যোগাযোগৰ অভাৱ।

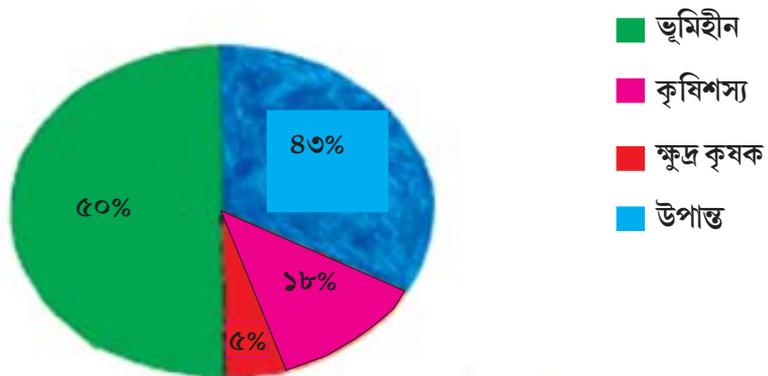
(ঘ) সম্পদৰ স্থানাংক

সম্প্ৰদায়ৰ বিভিন্ন ধৰণৰ সম্পদৰ গৰাকীৰ অৱস্থা চিহ্নিত আৰু বিশ্লেষণ কৰি পৰিয়ালসমূহৰ সদস্যসকলৰ সম্পদৰ স্থানাংক বা হিত আদিৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণে প্ৰকল্পৰ হিতাধিকাৰীসকলৰ আৰ্থসামাজিক স্তৰ নিৰ্ধাৰণৰ বিষয়ে জনাত মূল্যায়নকাৰীসকলক সহায় কৰে আৰু স্থানীয় মানুহৰ সম্পদ/অৱস্থা আদিৰ সংজ্ঞা সূক নিৰ্ধাৰণতো সহায় কৰে। নিম্নোক্ত মানৰ ভিত্তিত সম্পদৰ স্থানাংক নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে :

- ক) বৃত্তি/জীৱিকা
- খ) ভূমি মালিকানা
- গ) আৱাস গৃহৰ প্ৰকাৰ
- ঘ) সম্পদৰ মালিকানা

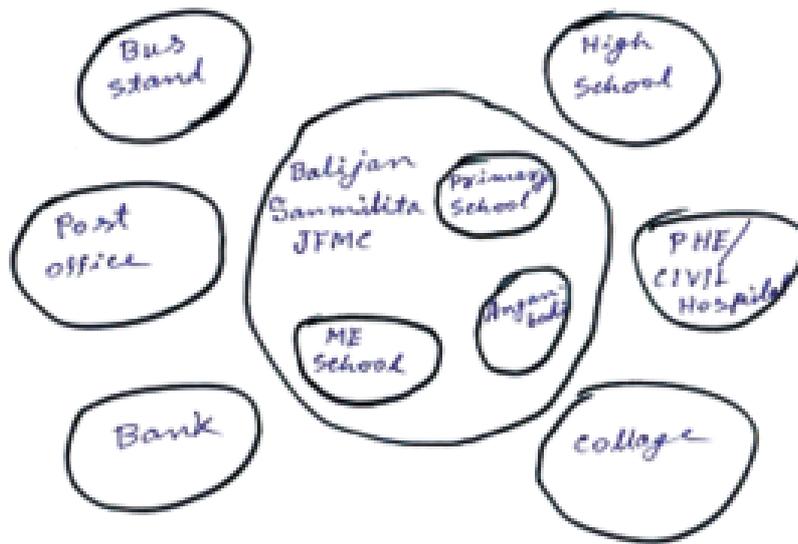
দেখা গৈছে যে ৩৮.৩০ শতাংশ লোক দাৰিদ্ৰ্য, প্ৰায় ৩৮.৮৯ শতাংশ লোক মধ্যবিত্ত আৰু ২২.৮১ শতাংশ ধনী শ্ৰেণীৰ। দাৰিদ্ৰ্য লোকসকল ঘাইকৈ অনিয়মিত দিন হাজিৰা কৰা শ্ৰমিক আৰু অধিকাংশৰে খেতিমাটি বন্ধকত আছে। ধনী লোকসকল যথেষ্ট পৰিমাণে ধানখেতি আৰু চাহখেতিত জড়িত আৰু তেওঁলোকৰ যথেষ্ট পৰিমাণৰ কৃষিভূমি আছে। তেওঁলোকৰ টিভি, দুচকীয়া বাহন আৰু চাৰিচকীয়া বাহন আদিও আছে। মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ লোকে নিজৰ মাটিত ধানৰ উপৰি চাহ আৰু উদ্যানশস্যৰ খেতিও কৰে। এইদৰে বিশ্লেষণত সম্প্ৰদায়ৰ বিভিন্ন শ্ৰেণী পোৱা গৈছে। স্থানাংক নিৰ্ধাৰণে প্ৰকল্পৰ হিতাধিকাৰীসকলৰ আৰ্থ-সামাজিক স্তৰ নিৰ্ধাৰণৰ বিষয়ে জনাত মূল্যায়নকাৰীক সহায় কৰে আৰু স্থানীয় মানুহৰ সম্পদ-অৱস্থা আদিৰ সংজ্ঞা আৰু সূচক আৰু মাটি বন্ধকৰ অৱস্থা নিৰ্ধাৰণতো সহায় কৰে।

চিত্ৰ : ৩.১

সম্পদৰ স্থানাংক : প্ৰকল্পৰ প্ৰতি লক্ষ্যত উপ-সহায়কতা, শ্ৰেণীৰ নিৰ্ধাৰণ, মূল্যায়ন, হিতাধিকাৰীসকলৰ অৱস্থাৰ নিৰ্ধাৰণ আৰু সূচক আৰু মাটি বন্ধকৰ অৱস্থা নিৰ্ধাৰণতো সহায় কৰে।

বালিজন সম্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ ভেন ডায়েগ্রাম

Feature of Participants : Poragiyoti komwar, sai susit nonwar, Pijanta Hagarika
 Shambajit komwar, Masjani, Lisa komwar, Bidpatol Agni, arbiwar, arbiwar
 Bikram KUMAR, Rupan komwar, Jitku Borah, Piju komwar, Saran komwar

চাপাউ ডায়েগ্রাম

সম্ভাব্য জীৱিকা কামকাজৰ বাবে বালিজান সন্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ অগ্ৰাধিকাৰ মেট্ৰিক্স

Priority Matrix Ranking of Balijan JFMC for Potential Livelihood Activities

Potential Livelihood Activities	Wearing (A)	Corn & Bamboo (B)	Horticulture (C)	Dairying (D)	Tailoring (E)	Vegetable (F)	Live stock (G)	Electrical (H)					
Wearing (A)	X	B	C	A	A	A	H	A					
Corn & Bamboo (B)	X	X	C	B	B	B	B	B					
Horticulture (C)	X	X	X	C	C	C	C	C					
Dairying (D)	X	X	X	X	D	D	H	D					
Tailoring (E)					X	E	H	E					
Vegetable (F)						X	H	I					
Live stock (G)						X	H	G					
Electrical (H)							X	H					

Name of Participant: Poma Jyoti Komwar, Suresh Kumar Thiyank Hazarika, Shreemajit Komwar, Monoj Kumar, Liza Komwar, Bidyabati Gogoi, সীতাৰী সৰিহাৰা দেৱী, Bikram Biswas, Rupam Kumar, Jinta Borah, Piku Komwar

ই পি এ-র বাবে বালিজান সম্মিলিত জে এফ এম চি-র অগ্রাধিকার মেট্রিক্স

Priority Matrix Ranking of Balijan JFMC for Entry Point Activities

Entry Point Activity	Road	Drinking water	High school	Community Health	LPG Connection	Electricity	Sanitation	Health Centre			Points	Priority
Road (A)	X	A	A	A	A	A	A	A			7	1st
Drinking water (B)	X	X	B	B	B	B	B	B			6	2nd
High school (C)	X	X	X	C	E	F	G	C			2	5th
Community Health (D)	X	X	X	X	E	F	D	D			2	4th
LPG Connection (E)	X	X	X	X	X	E	E	E			3	3rd
Sanitation (G)	X	X	X	X	X	X	X	G			1	6th
Health Centre (F)	X	X	X	X	X	X	X	X			0	7th

nature of participant :- Panna jyoti Kowar, sac susita Kowar, Priyanka Kowar, likhita Bhowmik, Manoj Kowar, Lisa Kowar, Bidyabati Gogoi, Pratiksha Kowar, Jyoti Kowar, Rupam Kowar, Purnima Kowar, Jijnu Bhowmik, Priyanka Kowar, Susita Kowar

আলোকচিত্র

নথি - ১

তালিকা-১ : বালিজান সম্মিলিত জে এফ এম চি-ৰ অধীনস্থ গাঁওবোৰৰ সংক্ষিপ্ত তথ্য

ক্রমিক নং	গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালসংখ্যা	জনসংখ্যা		
			মুঠ	পুৰুষ	মহিলা
১	বালিজান	২১	৮৪	৪৩	৪১
২	কেন্দুগুৰি	১৭	১০২	৫২	৫০
৩	নিউ কলনি	৭৮	৩৯০	২০০	১৯০
	মুঠ	১১৬	৫৭৬	২৯৬	২৮১

তালিকা-২ : গাঁওভিত্তিক জনসংখ্যাৰ তথ্য

গাঁৱৰ নাম	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	অনুসূচিত জাতি		অনুসূচিত জনজাতি		অ' বি চি		সাধাৰণ		মুঠ- সকলো শ্ৰেণী
		পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	
বালিজান	২১	৩	৪	২	৪	৩৮	৩৩	-	-	৮৪
কেন্দুগুৰি	১৭	৩	৫	—	—	৪৯	৪৫	-	-	১০২
নিউ কলনি	৭৮	১	১৬	—	—	১৮৯	১৬৮	৮	৬	৩৯০

তালিকা- ৩ : ভূমি মালিকানাৰ ভিত্তিত গাঁও পৰ্যায়ত কৃষকৰ শ্ৰেণী

ক্রমিক নং	গাঁৱৰ নাম	ভূমি মালিকানা অনুযায়ী কৃষকৰ শ্ৰেণীৰ ধৰণ				মুঠ
		বৃহৎ কৃষক > ১০ হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৰ	উপান্ত কৃষক পৰিয়াল	ভূমিহীন পৰিয়াল	
১	বালিজান	১	৫	৮	৭	২১
২	কেন্দুগুৰি	১	৩	৯	৪	১৭
৩	নিউ কলনি	৩	১০	৩৩	৩২	৭৮
	মুঠ	৫	১৮	৫০	৪৩	১১৬

তালিকা- ৪ : পশুধনৰ সংখ্যা

তালিকা-৪ : পশুধনৰ সংখ্যা বা প্ৰকাৰ

জে এফ এম চি	গাই	ম'হ	ছাগলী	কুকুৰা	ষাঁড়/বলধ	উট	গাহৰি	মুঠ
বালিজান সম্মিলিত	৭১	১৫	৩৭	৪১১	৬৫	নাই	৫৫	৬৫৪

তালিকা- ৫ : গাঁও ভিত্তিক আন্তঃগাঁথনি

শিৰোনাম	বিষয়	অতিৰিক্ত তথ্য
প্ৰতিষ্ঠানৰ নাম	বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চি	সভাপতি : অঞ্জলি গগৈ (৯৮৫৯৮৫৮৩১৮) সদস্য সচিব : অৰুণ কুমাৰ হাজৰিকা, বেঞ্জাৰ
গঠনৰ বছৰ	জুন, ২০১৫-১৬	বন বিভাগ আৰু গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা গঠিত
সংমণ্ডল	ডিগবৈ বন সংমণ্ডল	বালিজন সন্মিলিত জে এফ এম চিৰ পৰা ২কিমিঃ দূৰত
বন আঞ্চলিক কাৰ্যালয়	ডিগবৈ	বালিজন সন্মিলিত জেএফএমচিৰ পৰা ৩.৫কিমিঃ দূৰত
কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	১১	পুৰুষ-সাত, মহিলা-চাৰি
জে এফ এম চিৰ অধীনস্থ ক্লাষ্টাৰ/গাঁও-ৰ নাম	১	বালিজন গাঁও, নতুন ক'লনী আৰু কেন্দুগুৰি
পৰিয়ালৰ মুঠ সংখ্যা	১১৬	
বসবাসকাৰী সম্প্ৰদায়ৰ	আহোম, আদিবাসী, সোণোৱাল কছাৰী, কলিতা	
নিকটৱৰ্তী প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	১ নিম্ন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, বালিজন প্ৰাথমিক বিদ্যালয়, এল পি স্কুল (০ কিঃমিঃ)	০ কিলোমিটাৰ
অংগনৱাড়ী কেন্দ্ৰ	৪খন এল পি স্কুলৰ সৈতে সংযুক্ত আৰু ১টা গন্ধিয়া গাঁৱত (২ কিঃমিঃ)	০ কিলোমিটাৰ
গীৰ্জা, নামঘৰ, মন্দিৰ	১টা শিৱ মন্দিৰ, ৩টা নামঘৰ	০ কিলোমিটাৰ
নিকটৱৰ্তী মধ্য ইংৰাজী বিদ্যালয়	ডিগবৈ উচ্চ বিদ্যালয় (২.৫ কিঃমিঃ) বৰজন মধ্য ইংৰাজী আৰু উচ্চ বিদ্যালয়	জে এফ এম চিৰ পৰা ৪ কিলোমিটাৰ নিলগত
নিকটৱৰ্তী উচ্চ বিদ্যালয়	লক্ষীপথাৰ উচ্চ বিদ্যালয়	জে এফ এম চিৰ পৰা ৪ কিঃমিঃ নিলগত
নিকটৱৰ্তী মহাবিদ্যালয়	ডিগবৈ মহাবিদ্যালয়, ডিগবৈ ছোৱালী মহাবিদ্যালয় (৭ কিঃ মিঃ)	
নিকটৱৰ্তী চিকিৎসালয়	উপকেন্দ্ৰ (১ কিঃমিঃ) ডিগবৈ অসামৰিক চিকিৎসালয়	জে এফ এম চিৰ পৰা ১ কিলোমিটাৰ নিলগত
নিকটৱৰ্তী আৰক্ষী থানা	বালিজন	জে এফ এম চিৰ পৰা ২ কিলোমিটাৰ নিলগত
নিকটৱৰ্তী বজাৰ	ডিগবৈ	জে এফ এম চিৰ পৰা ২ কিলোমিটাৰ নিলগত
প্ৰবেশ পথ	ডিগবৈ পথ, দুলাইয়াজান পথ, লক্ষীপথাৰ পথ	

তালিকা- ৬ : কৃষিজাত শস্য

তালিকা- ৬ : কৃষিজাত শস্য

বৰষুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল			জলসিঞ্চন	
	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত
খাৰিফ	শালিধান, চীনা ধান	৩০.৫	উপলব্ধ নহয়	—
বৰি	সৰিয়হ, শাক-পাচলি	ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ বাবে	উপলব্ধ নহয়	—

তালিকা- ৭ : শস্য উৎপাদনৰ ৰূপৰেখা

তালিকা- ৭ : শস্য উৎপাদনৰ ৰূপৰেখা

শস্যৰ প্ৰকাৰ	মুঠ উৎপাদন (আনুমানিক) কুইণ্টল	উৎপাদন কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা	গড় উৎপাদন (প্ৰতি হেক্টৰ/কুইণ্টল) আনুমানিক	শস্যৰ অন্তৰ্গত আনুমানিক এলেকা (হেঃ)
ধান	৬৮৪	৪৯	২২.৪২	৩০.৫
ৰবৰ	৮০	১৫	৪.৯৮	১৬.০৫
পাচলি	২৮৮	৫৩	২২.৩২	১২.৯

তালিকা- ৮ : পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

তালিকা ৮ : পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

প্ৰকাৰ	১-৩ মাহ	৩-৬ মাহ	> ৬ মাহ
শস্যৰ অৱশিষ্টংশ	✓	—	—
গছৰ পৰা খাদ্য	—	—	✓
ঘাঁহ	✓	—	—
সেউজীয়া খাদ্য	—	✓	—
বনাঞ্চলত চাৰণ	✓	—	—

তালিকা- ৯ : গাঁৱৰ পৰা বজাৰৰ অৱস্থিতি

তালিকা ৯ : গাঁৱৰ পৰা বজাৰৰ অৱস্থিতি

ক্ৰয়ৰ বাবে	অৱস্থিতি	যদি অন্য গাঁৱত, গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)
গেলামাল দোকান	দেৱীতলা	২
সাপ্তাহিক বজাৰ	দেৱীতলা	২
	আলমগঞ্জ	৫
প্ৰধান বজাৰ	আলমগঞ্জ	৫
বন নিগমৰ বিক্ৰী বিভাগ	উপলব্ধ নহয়	
টেণ্ডুপাট্টা পি এইচ এ ডি	উপলব্ধ নহয়	
মাছৰ বজাৰ	দেৱীতলা	২
ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	উপলব্ধ নহয়	
বন নিগম ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	উপলব্ধ নহয়	

তালিকা- ১০ : জলসম্পদ ব্যৱস্থা

তালিকা ১০ : জলসম্পদ ব্যৱস্থাৰ

পানীৰ উৎস	সংখ্যা	পানীৰ পৰ্যাপ্ততা	ব্যৱহাৰ
পানী সংগ্ৰহ ব্যৱস্থা	উপলব্ধ নহয়		
হেণ্ডপাম্প	৬৬	বছৰজুৰি	খোৱাৰ বাবে
নিজৰা	১	পৰ্যাপ্ত নহয়	জলসিঞ্চন, পশুপালনৰ বাবে
কুঁৱা	৪	ঋতুকালীন	ধোৱা-মেলা আৰু বাগিচাৰ বাবে

তালিকা- ১১ : শক্তিৰ ব্যৱহাৰ

তালিকা- ৩.১ : শক্তিৰ ব্যৱহাৰ

ইন্ধনৰ প্ৰকাৰ	নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সংখ্যা	নিৰ্ভৰশীল মাহৰ সংখ্যা	উৎস (স্থানীয় গাঁও, বন, অন্যান্য উৎস)	মুখ্য / গৌণ
কাঠখৰি	৯৬	১২	বনাঞ্চল	মুখ্য
কেৰাচিন ষ্টোভ	৯৬	৪	বজাৰ	গৌণ
গোবৰ / জৈৱ গেছ	উপলব্ধ নহয়			
ৰফন গেছ	১০	৩	বজাৰ	গৌণ
বৈদ্যুতিক হিটাৰ	উপলব্ধ নহয়			

অতিৰিক্ত তালিকা

তালিকা-১২ : আয় বিতৰণ

তালিকা-১২ : পৰিয়ালসমূহৰ আয় বিতৰণ

প্ৰকাৰ		প্ৰত্যেক প্ৰকাৰত পৰিয়ালৰ সংখ্যা
বি পি এল	২৫০০০ৰ তলত	৪৩
এ পি এল	২৫০০০-৫০০০০	৫০
	৫০০০০ৰ ওপৰত	২৩

তালিকা-১৩ : শিক্ষা অৱস্থা

তালিকা-১৩ : পৰিয়ালসমূহৰ শিক্ষাৰ অৱস্থা

শিক্ষাৰ পৰ্যায়	গাঁৱসমূহৰ নাম			মুঠ
	বালিজান	কেন্দুগুৰি	নিউ ক'লনী	
নিৰক্ষৰ	২০	৪৫	১২৯	১৯৪
১ম—৪ৰ্থ	১২	—	২৫	৩৭
৫ম—৭ম	২০	—	—	২০
৮ম—১০ম	১০	—	৩৮	৪৮
১১শ—১২শ	২২	—	২৯	৫১
স্নাতক	—	৫	১০	১৫
স্নাতকোত্তৰ	—	—	—	—
মুঠ	৮৪	৫০	২৩১	৩৬৫

নথি-২

জীৱিকাৰ সুযোগৰ বিশ্লেষণ

তালিকা- ১২ : কৃষি আৰু উদ্যান শস্য

তালিকা : ১২- কৃষি আৰু উদ্যান শস্য অৱস্থা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :

বাধা-বিপত্তি	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম উৎপাদন / সংগ্ৰহ	<ul style="list-style-type: none"> ■ চাহ খেতিৰ ফলত ধাননি পথাৰৰ অৱক্ষয় ■ জৈৱিক কৃষিৰ প্ৰতি অনীহা ■ অধিক উৎপাদনশীল বীজ ব্যৱহাৰ নকৰা ■ জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। ■ কৃষি আন্তঃগাঁথনি, আধুনিক সা-সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতি, যেনে পাৰাৰ টিলাৰ, ট্ৰেক্টৰ আদিৰ অভাৱ। ■ বজাৰৰ চাহিদাৰ দ্বাৰা পৰিচালিত নোহোৱা 	<ul style="list-style-type: none"> ■ জলসিঞ্চন ব্যৱস্থা আধুনিক যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰেৰে পোনপটীয়াভাৱে উৎপাদন বৃদ্ধি কৰা। ■ অধিক উৎপাদনশীল বীজ কৰ্মসূচীৰ ব্যৱহাৰ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ জৈৱিক কৃষিৰ প্ৰশিক্ষণ ■ আধুনিক বীজ, যন্ত্ৰপাতি আদি প্ৰয়োগ সন্দৰ্ভত প্ৰশিক্ষণ প্ৰদান ■ আধুনিক যন্ত্ৰপাতি ক্ৰয়ৰ বাবে ঋণৰ সুবিধা প্ৰদান
ভঁৰাল আৰু সংসাধন	<ul style="list-style-type: none"> ■ সমূহীয়া গুদাম বা ভঁৰাল ঘৰৰ অভাৱ। ■ পৰ্যাপ্ত বিদ্যুৎ যোগান নথকা কাৰণে হিমঘৰ (ক'ল্ডষ্ট'ৰেজ) ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিক্ৰী নোহোৱা সামগ্ৰী দীৰ্ঘকাল ধৰি সংৰক্ষিত ৰখাৰ সহায়ক। 	
বিপণন	<ul style="list-style-type: none"> ■ উৎপাদিত সামগ্ৰী কঢ়িয়াই লৈ যাবলৈ পৰিবহণ ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। ■ বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগ কম আৰু মধ্যভোগীৰ ওপৰত অধিক নিৰ্ভৰতা। ■ বিপণন কলা-কৌশল সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ, বিক্ৰীৰ পৰম্পৰাগত পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰতা। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ কৃষকসকলৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ ওচৰৰ বজাৰলৈ কঢ়িয়াই নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত ভাল পৰিবহণ ব্যৱস্থাই সহায় কৰিব। ■ মধ্যভোগীক আঁতৰাই বজাৰ মূল্য সৰ্বোচ্চ হাৰত বৃদ্ধি কৰা। ■ বৰ্তমান বজাৰৰ পৰিস্থিতি আৰু তেওঁলোকৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বৰ্তমান মূল্যৰ বিষয়ে অধিক জ্ঞান। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ বৈঠক।

তালিকা- ১৩ : পশুধন

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
চৰণীয়া ভূমি কম	<ul style="list-style-type: none"> ■ প্ৰযোজ্য নহয় 		
পশু খাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ শোচনীয় বিত্তীয় অৱস্থাৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা। ■ গছ-গছনিৰ পৰা পশুখাদ্য, শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ কেৱল ৩-৬ মাহৰ বাবে পৰ্যাপ্ত। গোটেই বছৰ ধৰি সেউজ পশুখাদ্যও পৰ্যাপ্ত নহয়। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ পশুধনৰ দ্ৰুততৰ বৃদ্ধি ■ পশু প্ৰজনন-পালনৰ জৰিয়তে অধিকতৰ উপাৰ্জন 	
পশু চিকিৎসা ব্যৱস্থা	<ul style="list-style-type: none"> ■ পশু চিকিৎসাৰ কোনো কেন্দ্ৰ নাই। ■ যথোপযুক্তভাৱে পশু পালন-প্ৰজনন সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ ■ গৃহপালিত পশুৰ জীৱনকাল (আয়ুস) বৃদ্ধি। ■ উপাৰ্জনৰ উদ্দেশ্যে পশুপালনত উৎসাহ প্ৰদান 	
গাখীৰ উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ পশু খাদ্যৰ কম পৰ্যাপ্ততা ■ গাখীৰ উৎপাদনৰ বৃদ্ধিৰ বাবে পশুপালন সম্পৰ্কীয় বৈজ্ঞানিক জ্ঞানৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ দুগ্ধজাত সামগ্ৰীৰ উচ্চ চাহিদা ■ ‘মিল্ক বুষ্টাৰ, মিল্ক প্লাছ আদিৰ দৰে পৰ্যাপ্ত বিকল্প ব্যৱস্থাবে এলেকাটোত গাখীৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰাৰ সহায় কৰিব পাৰে। 	
গাখীৰৰ বজাৰ	<ul style="list-style-type: none"> ■ গাখীৰৰ বাবে বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া সংযোগ কম ■ গাখীৰৰ পৰা উৎপাদিত বিভিন্ন প্ৰকাৰ সামগ্ৰীৰ বজাৰত থকা চাহিদা সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বজাৰত গাখীৰৰ বিপুল চাহিদা থকা কোকৰাঝাৰ জিলা সদৰ আৰু পশ্চিম বংগ ৰাজ্য জে এফ এম চিৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত 	

তালিকা- ১৪ : এন ডব্লিউ এফ পি

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম সংগ্ৰহ	<ul style="list-style-type: none"> এন ডব্লিউ এফ পি কম পৰ্যাপ্ততা 	<ul style="list-style-type: none"> পৰ্যাপ্ত সাৰব্ৰা পতিত মাটি 	<ul style="list-style-type: none"> খাদ্যৰ বাবে উদ্ভিদ, ভেষজ উদ্ভিদ আদি ৰোপণ
অস্থিতিশীল সংগ্ৰহ	<ul style="list-style-type: none"> প্ৰযোজ্য নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> পৰ্যাপ্ত সাৰব্ৰা পতিত মাটি 	—
কম মূল্যৰ হাৰ	<ul style="list-style-type: none"> প্ৰযোজ্য নহয় 		—
মূল্য সংযোজন	<ul style="list-style-type: none"> সংসাধন গোট নাই প্ৰয়োজনীয় সম্পদ পৰ্যাপ্ত নহয় কাৰিকৰী জ্ঞানৰ অভাৱ 	—	—

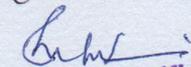
তালিকা- ১৫ : বিশেষীকৃত দক্ষতা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কেঁচামালৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> টুকি পাব পৰা স্থানত কেঁচামাল পৰ্যাপ্ত নহয় ভঁৰাল বা গুদামৰ ব্যৱস্থা নাই। 	<ul style="list-style-type: none"> কেঁচা মাল মজুত ৰখাৰ বাবে উমৈহতীয়া স্থানৰ ব্যৱস্থা বাণিজ্যিকীকৰণ সবল কৰা 	<ul style="list-style-type: none"> কেঁচা মালৰ ভঁৰাল স্থাপন
উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান	<ul style="list-style-type: none"> উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান সম্পৰ্কে গৱেষণাৰ অভাৱ উচ্চমানৰ সামগ্ৰীৰ নাটনি পৰম্পৰাগত যন্ত্ৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতা। আধুনিক যন্ত্ৰ আৰু সঁজুলি ব্যৱহাৰ নকৰা। টি কিউ এম প্ৰযুক্তিৰ অভাৱ উৎপাদন উন্নয়নৰ উদ্ভাৱনৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> উৎপাদনশীলতা বৃদ্ধি কৰা মানৰ শক্তিৰ সৰ্বাধিক ব্যৱহাৰ আধুনিক যন্ত্ৰ আৰু সঁজুলি ব্যৱহাৰ মেলা/আলোচনাচক্ৰ/প্ৰদৰ্শনীত অন্যান্য হস্তশিল্পীৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ সৈতে তুলনা কৰি সামগ্ৰীৰ গুণগত মান আৰু ডিজাইন উন্নত কৰা 	<ul style="list-style-type: none"> আধুনিক যন্ত্ৰ আৰু সা-সঁজুলিৰ বিষয়ে প্ৰশিক্ষণ। গাঁওবাসীসকলক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান।
বিপণনৰ সম্ভাৱনীয়তা	<ul style="list-style-type: none"> হস্তনিৰ্মীত সামগ্ৰীৰ বাবে উপযুক্ত বজাৰ নাই মূল্য নীতি নাই প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে সংযোগ নাই 	<ul style="list-style-type: none"> উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বাবে উন্নততৰ মূল্য বজাৰ সম্প্ৰসাৰণ 	<ul style="list-style-type: none"> ক্ৰেতা আৰু বিক্ৰেতাৰ মাজত সংযোগ স্থাপন ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় আলোচনাচক্ৰ-প্ৰদৰ্শনীত অংশগ্ৰহণৰ বাবে বিপণন ব্যৱস্থা সামগ্ৰীৰ কেটেলগৰ বাবে বজাৰ উপদেষ্টাৰে সম্পৰ্কেৰে হস্তক্ষেপ

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
ঋণৰ সুবিধা	<ul style="list-style-type: none"> ■ বেংক বা ডাকঘৰৰ ছেডিং বেংকৰ সৈতে সংযোগ নাই ■ বেংক আৰু চৰকাৰৰ উন্নয়নমূলক আঁচনি সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ 		<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ, ম্যাদী ঋণ, কাৰ্যকৰী (চলিত) মূলধনৰ ব্যৱস্থা কৰা।
উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বহুমুখীকৰণ	<ul style="list-style-type: none"> ■ কোনো উৎপাদন বহুমুখীকৰণ বা নতুন উৎপাদন উন্নয়ন নাই ■ উৎপাদন বহুমুখীকৰণ ধাৰণাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ চাহিদা নিৰ্ভৰ উৎপাদন উন্নয়ন, আধুনিক বজাৰৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুসাৰে 	<ul style="list-style-type: none"> ■ নতুন উৎপাদন উন্নয়ন আৰু উৎপাদনমুখীকৰণৰ বাবে দক্ষতা উন্নয়ন আৰু প্ৰশিক্ষণ

তালিকা- ১৬ : ঋণৰ সুবিধা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
ঋণগ্ৰস্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ নাই 	<ul style="list-style-type: none"> ■ নিকটৰতী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন 	
সুতৰ হাৰ	<ul style="list-style-type: none"> ■ ব্যক্তিগত ঋণ দাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুত ধাৰ্য 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ৰাজসাহায্যমূলক ঋণৰ ব্যৱস্থা 	
ঋণৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ দায়িত্ব লোৱাত ভয় ■ নথিকৰণ সম্পৰ্কে ধাৰণা নাই 	<ul style="list-style-type: none"> ■ উদ্যমিতামূলক বিষয় আৰম্ভ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ, টাৰ্ম লোণ, কাৰ্যকৰী মূলধনৰ ব্যৱস্থা
বন্ধকৰ অসুবিধা	<ul style="list-style-type: none"> ■ বন্ধকত ৰখা সম্পত্তিৰ উপযুক্ত নথিকৰণৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ এলেকাত নথিকৰণ সম্পৰ্কে উপযুক্ত সজাগতা 	

অক্ষয় চন্দ্ৰ বৰুৱা ৩য়,

 Divisional Forest Officer
 Digboi Division, Digboi
 Tinsukia, Assam